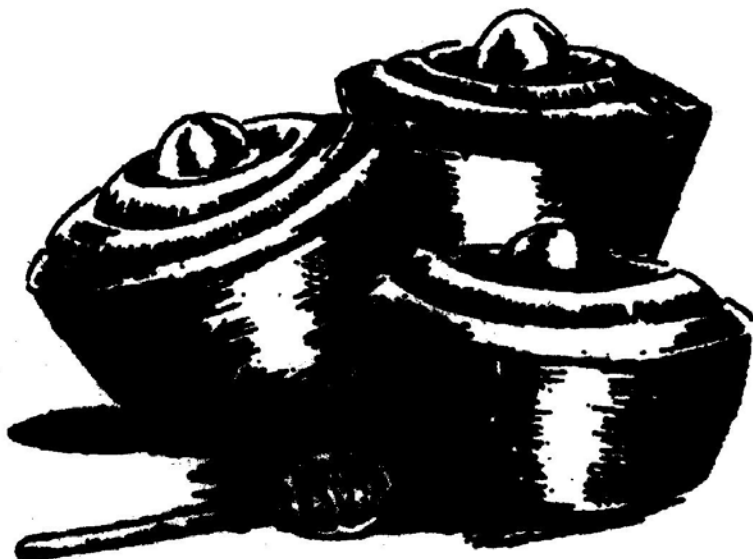

SULAT HENNAGÌ

Tboli

SULAT HENNAGÌ

Learning our Letters

by

Lillian Underwood

Illustrations by

Nathaniel T. Tianero

SUMMER INSTITUTE OF LINGUISTICS—Philippines
TRANSLATORS 2005 PUBLISHERS

Published
in cooperation with the
Commission on Philippine Languages
and the
Department of Education
Manila, Philippines

Additional copies may be obtained from
Book Depository
P.O. Box 2270 CPO
1099 Manila

This book or any part thereof may be copied or adapted and reproduced for use by any entity of the Department of Education, without permission of the Summer Institute of Linguistics. If there are other organizations or agencies who would like to copy or adapt this book we request that permission first be obtained by writing to:

Summer Institute of Linguistics
P.O. Box 2270 CPO
1099 Manila

Tboli
Primer
1st Edition, 11th Printing

17.122-505-1M 52.120P-056008N
ISBN 971-18-017-0

Printed in the Philippines
SIL Press

Tanggapan ng Kalihim
Office of the Secretary

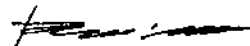
FOREWORD

Education is a powerful instrument for reducing poverty and inequality. It provides the basis for sustained economic growth and full participation in nation building. The record of the last century worldwide shows that education is at the heart of any successful enduring national transformation.

SIL has served the Philippines for more than 50 years providing tools for education and development among the cultural communities. SIL members are involved in language research, while facilitating community-based literacy education, recording oral heritage, developing dictionaries and translating literature of high moral value, including the Holy Scriptures. Members of minority groups from the Batanes in the north to the Sama archipelago in the south have benefited from SIL's effort in our land.

The DepEd's efforts towards universalization of literacy have benefited greatly from the many decades of literacy work of SIL. Numerous Filipino communities have been reached by their projects among indigenous languages which serve to recognize, document and utilize these languages for the benefit of the people which speak them. SIL seeks not only to serve but to empower Filipinos to take leadership in their own communities, throughout the Philippines, and throughout Asia and the world.

This publication is yet another representation of the laudable work of SIL. It is my hope that SIL will continue to share its expertise with the DepEd, local communities, and other literacy organizations and workers in these efforts. For it is literacy which opens the door to a better future, and our linguistic variety is an important part of the cultural beauty and diversity that uniquely enrich the Philippines.

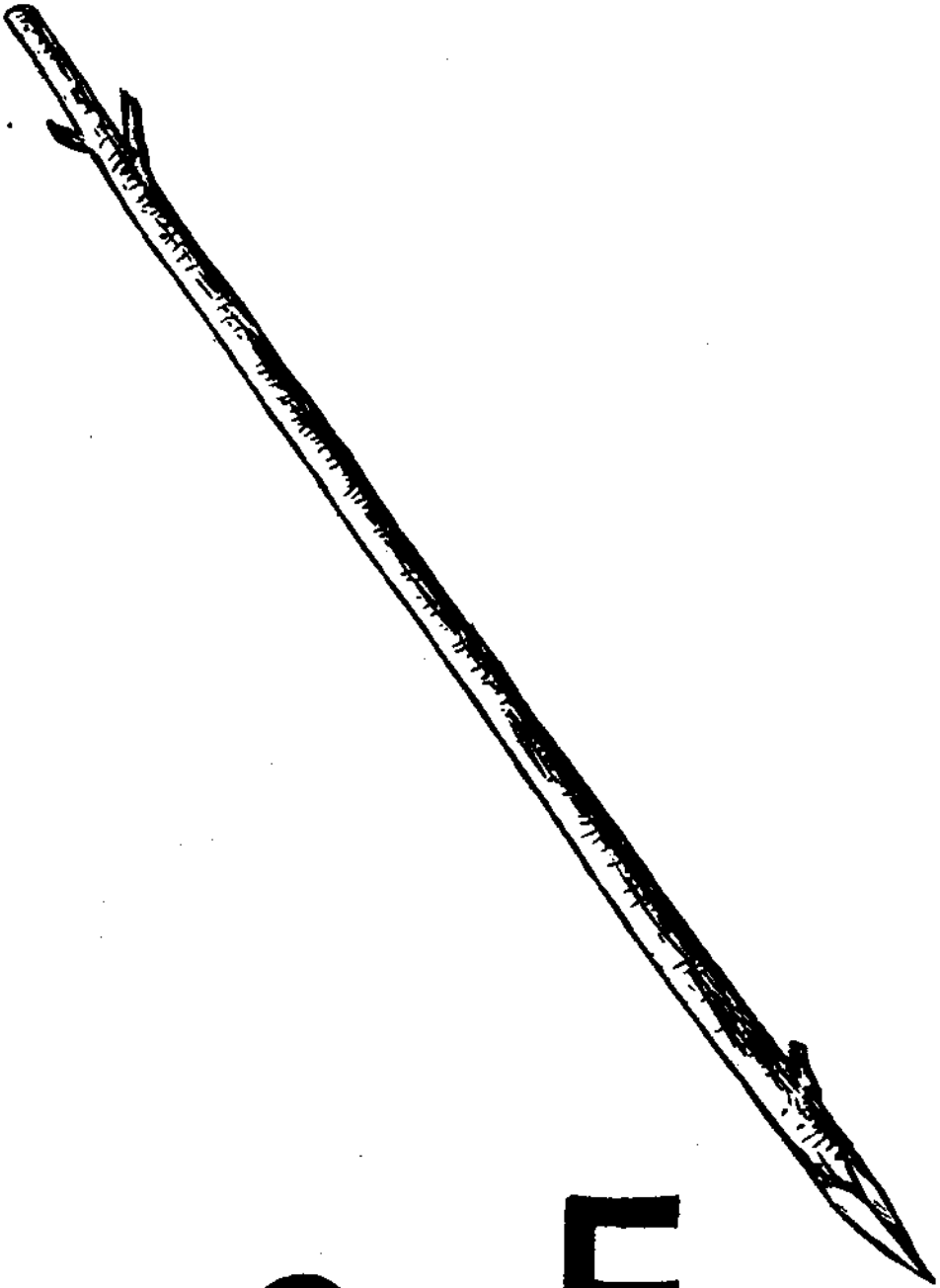

Florencio B. Abad
Secretary

PREFACE

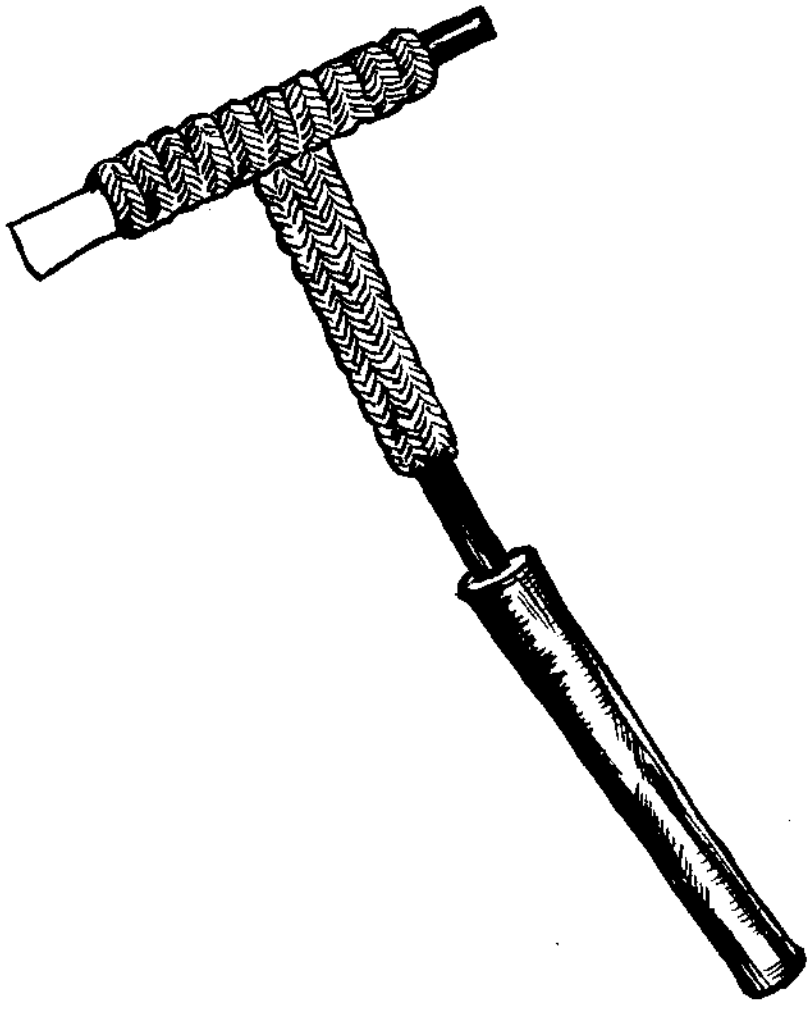
This primer has been prepared to teach preliterate speakers of the Tboli dialect of Southern Cotabato to read. The phonics method of instruction as set forth by Hay-Wingo in *READING WITH PHONICS*, has been used with adaptation. Permission to do so has been kindly granted by the J.B. Lippincott Co., of Chicago, Philadelphia and New York.

The symbolization of the Tboli alphabet is as follows: a, b, k, d, e, é, f, g, h, i, l, m, n, ng, o, ó, s, t, u, w, y, ' (glottal stop). e is pronounced as the 'e' in the English word 'the', ó as the Spanish 'o', o as the vowel sound in the English word 'cough', and é as that in the English word 'let'. All the other letters are pronounced as their National Language equivalents.

e

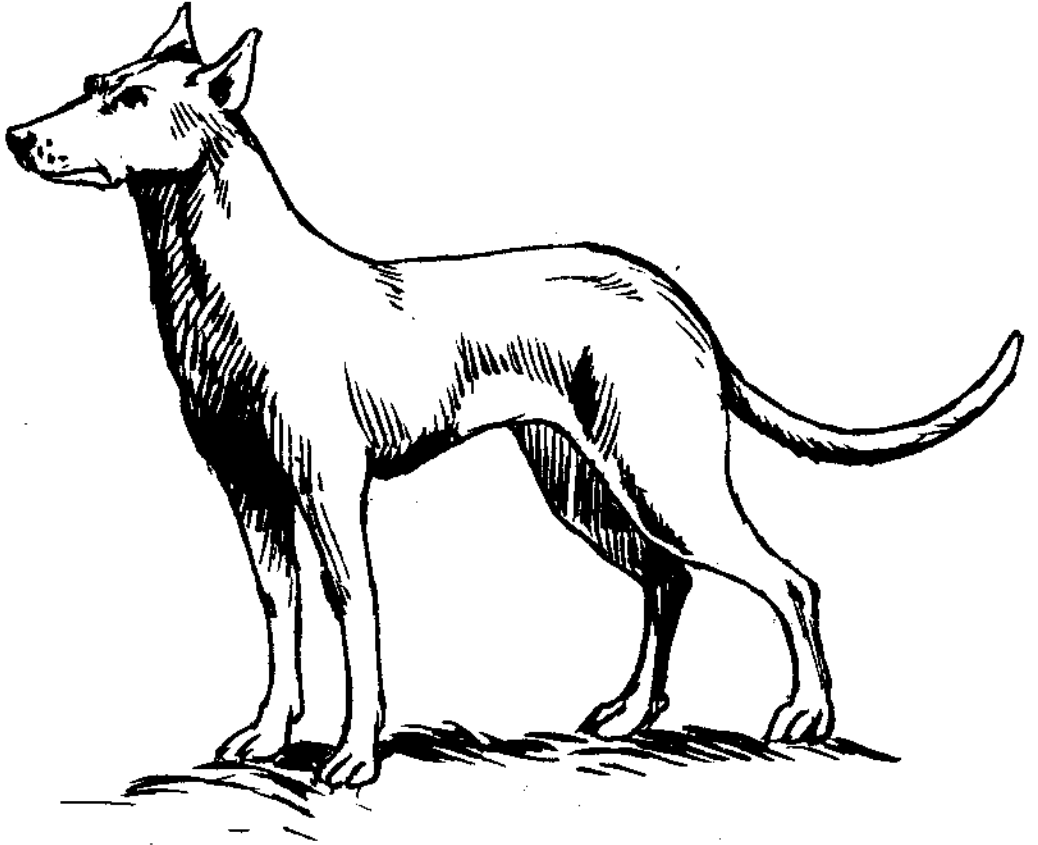
E

a A

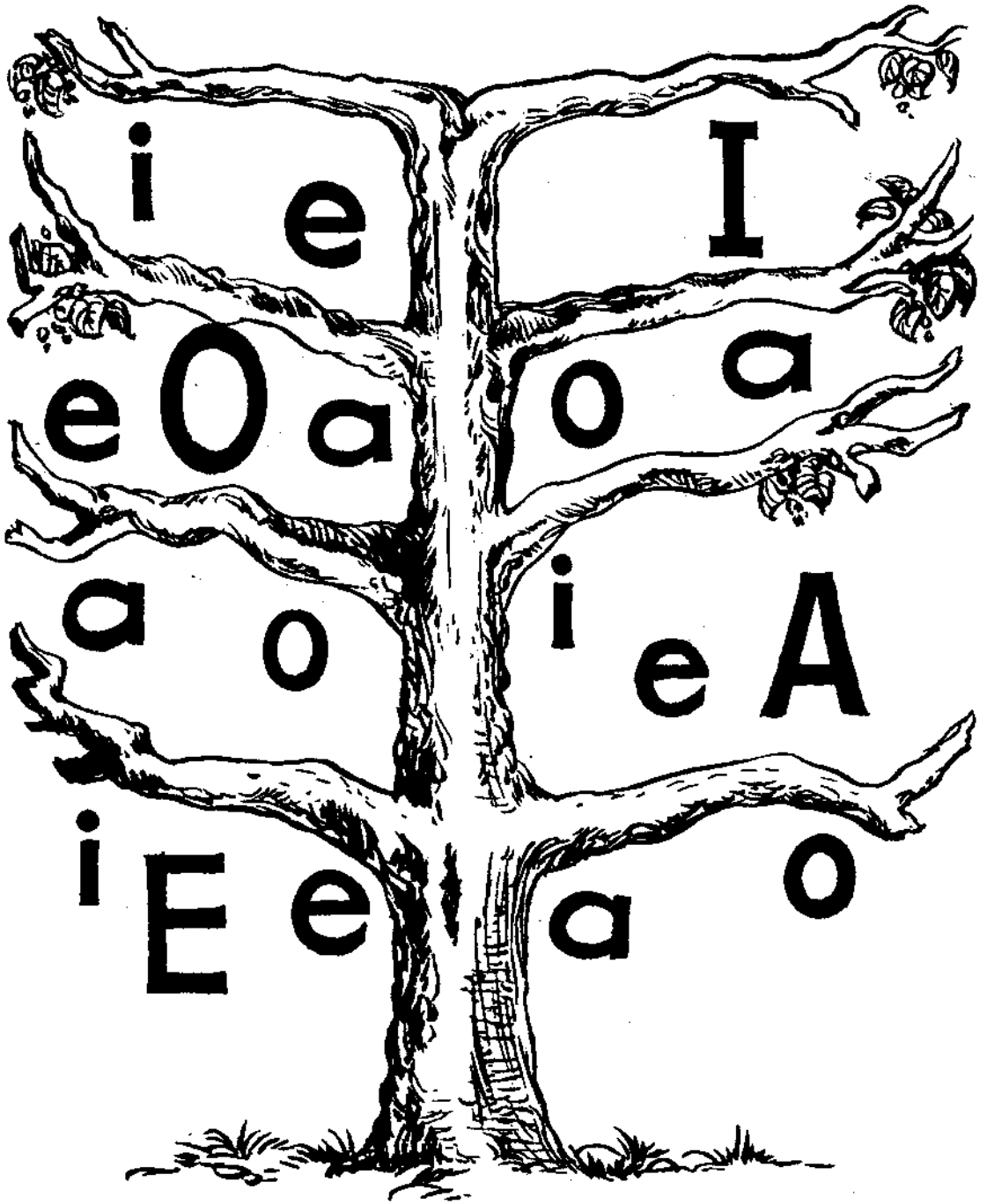

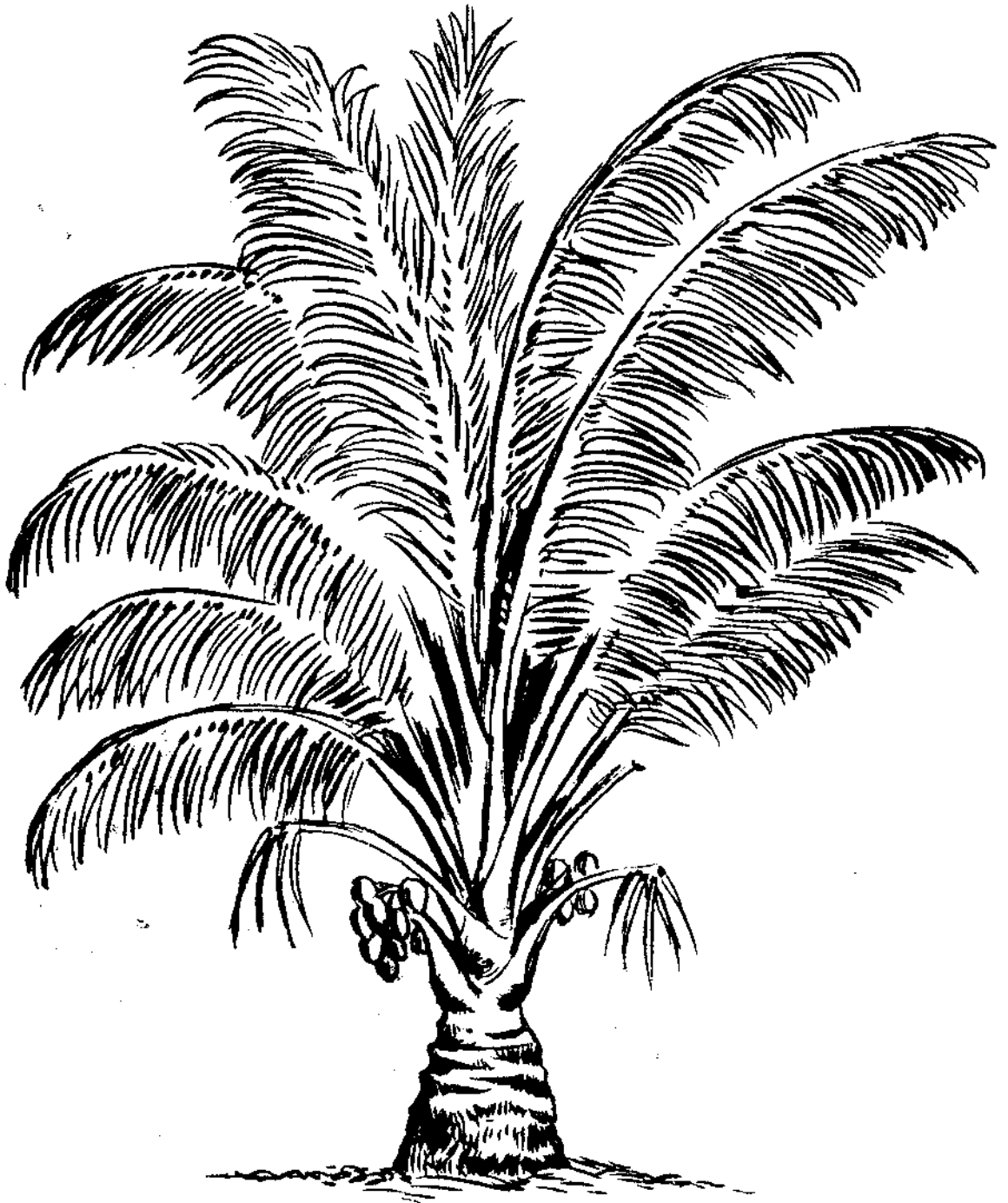
i I

0

0

I L

e a i o

le

elè

la

Ala

li

ili

lo

olo

olo

Ala

ila

ilo

ila

ilo

ila

ili

ili

le

lel

la

lala

li

lili

lo

lolol

lala

lolol

olo

lili

lel

ili

Lila

ilo

ila

Ala

Lala le Lila.

e	a	i	o
le	la	li	lo
E	A	I	O
Le	La	Li	Lo
li	Li	Lo	la
lo	Le	li	le
La	la	lo	Le

li

lii

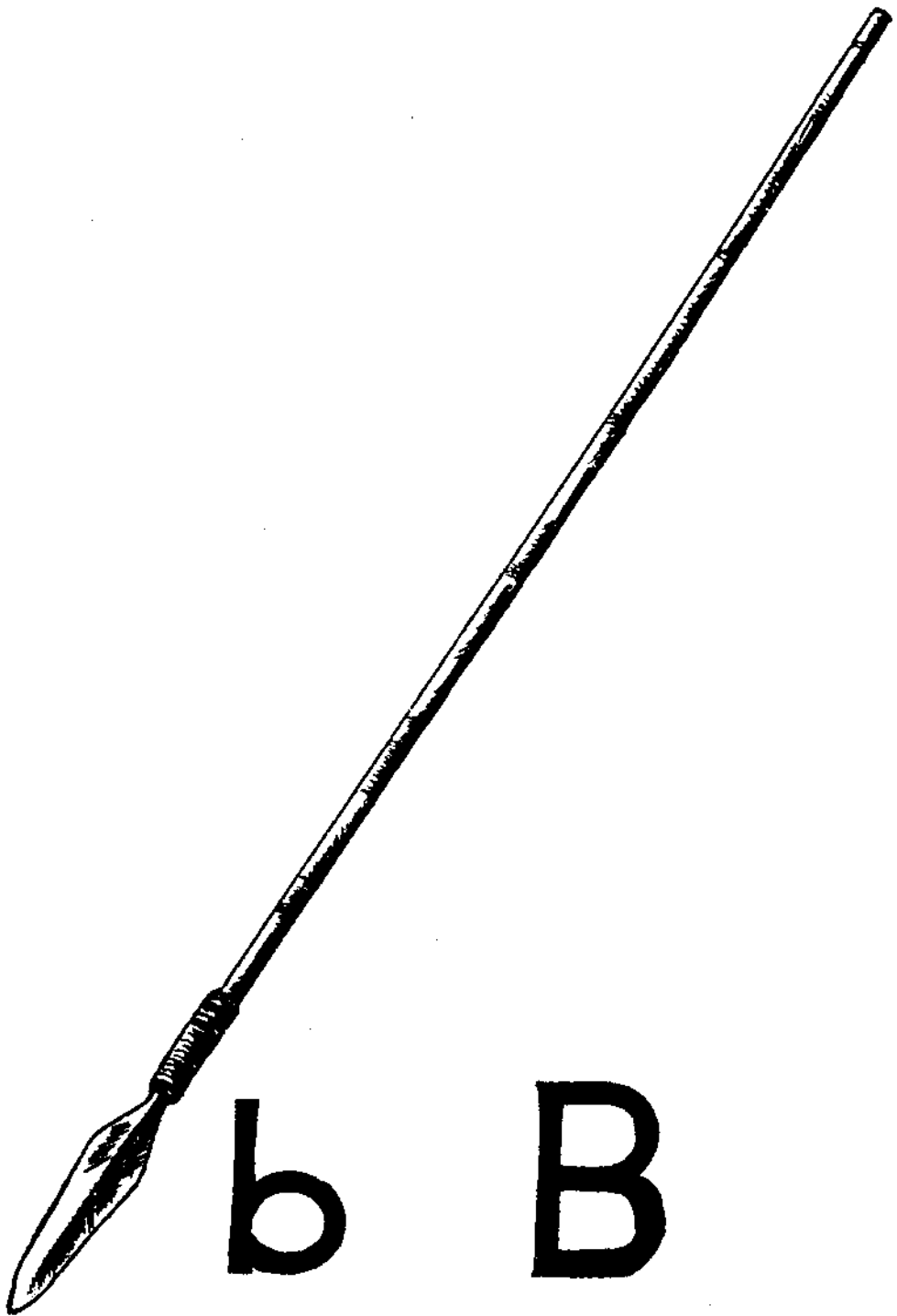
la

lai

Lala le.

Lala lai Lila.

Lel le lala.

e a i o

be beb

ba bal

bi bil

bo bol

beb bal bol bal

bob bil bil beb

bol bol bal bob

ebel iba

abal aba

<u>ba</u>	<u>bali</u>	<u>bala</u>
<u>bi</u>	<u>bilà</u>	<u>bilil</u>
<u>bo</u>	<u>bob</u>	<u>bobol</u>

bala	bobol	abal
bali	bilil	alab
Lila	lolol	ebel
labi		olob

Lii le ila.

Lii le ila le lba.

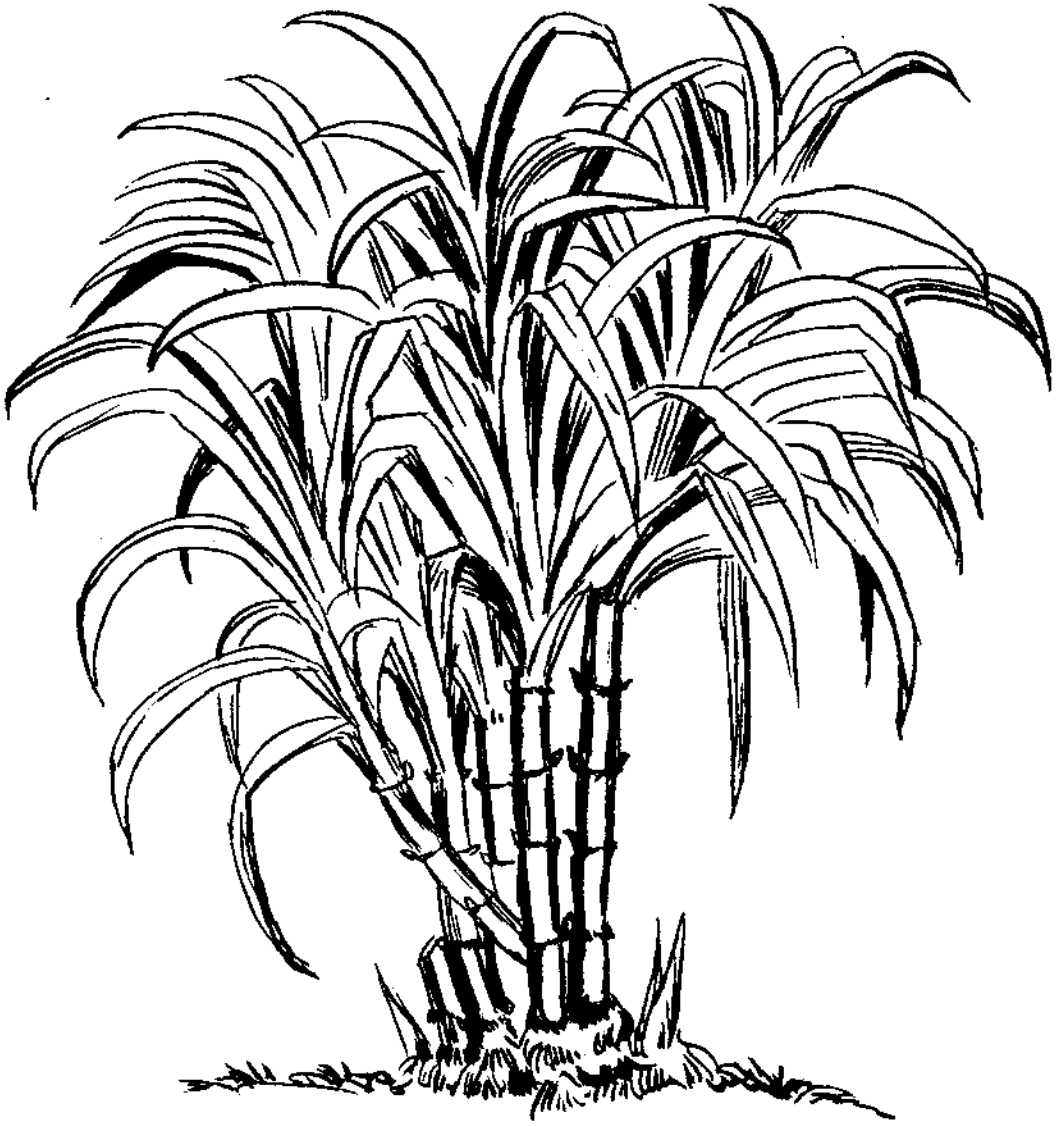
lla lli le.

be	Ba	li	bo
La	lo	Be	Le
Lo	bi	Li	Bo
Bi	la	ba	le

bo boo boi bool

lai	bilil	bali
lii	bobol	labi
boi	libol	lala
boo	lebol	bala

Aba le ebè bilil.

n N

e a i o

ne neb

na nali

ni nili

no nolo

niba nolo nolob

nili nono Nobol

nali Nila nalab

naba Lina leban

Ni leban le.

Nolob Nila leban le.

Ni leban nolob Nila.

ne neel neeb
no nool
ni Nib

bool neb nebel
nool Nib neben
neel lan nolob
neeb lel nalab
laan bal leneb

Lana le Nib.

Lana lan le.

Nebel le lan le.

ne	bi	Bo	Ne
bo	na	le	Li
li	be	ni	la
Na	lo	ba	no
ol	el	eb	an
La	Ni	Ba	No

iba	ebel	Lina
aba	eben	Bina
lna	inab	Niln

Lana eben Lina.

Nebel le eben Lina.

Nali Bina eben Lina.

e	<u>è</u>	eb <u>è</u>
a	<u>à</u>	ib <u>à</u>
i	<u>ì</u>	al <u>ì</u>
o	<u>ò</u>	ol <u>ò</u>

olo	lolò	elè	bala
olò	nolò	ebè	balà
alì	anì	iba	bè
abì	Anà	ibà	Bì

bilà

nalì

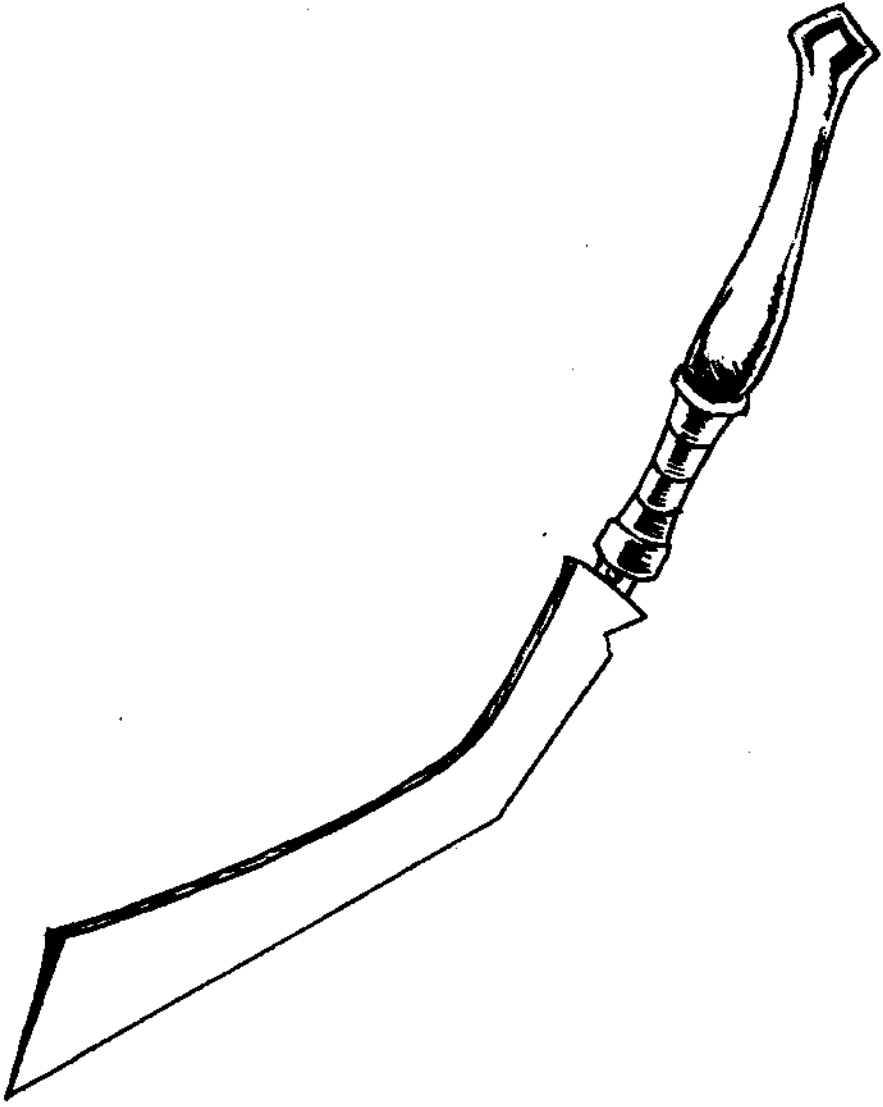
nabì

Lolò le Bì ne Ninì lan ebè ibà.

Nebel Bò le Bì ne Ninì.

Lolò Bò lan ebè ibà.

le	là	Bò	lò
ba	ne	bà	Nì
no	lo	ni	lè
bè	bi	bo	bì
la	Lì	li	na
nà	nè	nò	be
lel	bòl	lai	lai
beb	bil	lii	boi
bob	bal	nii	boo
ili	ebel	alab	nali
ila	inab	olob	lala
aba	eben	abal	bali
lolol	nebel	nool	
bobol	nolob	bool	
bilil	neben	neel	

t

T

te tebel

ta taba

ti tiba

to tolo

taba tebel atil

tala teneb atal

tiba tilob abat

tolo ilot

tinò Teboli

Ton le labat.

Tilob labat ton le.

te ta ti to
Te Ta Ti To

ti tii tiol
to ton tool

lata bot nabat
tala ton labat
Lita nit natal

tiol neet
tool Laat

Tebel Lina lata bè labat.

Bot Lita lata.

Ton le lem Laat lata bot Lita

te ta ti to

tè tà tì tò

tii lenata

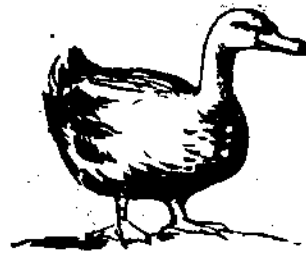
lii lenabat

tebel tool

nebel bool

belen nool

lelen neet

intì

Ton le intì.

Tilob intì ton le Lita.

Lenabat le intì ton le.

m M

<u>me</u>	<u>meen</u>	
<u>ma</u>	<u>maan</u>	<u>mal</u>
<u>mi</u>	<u>miol</u>	<u>mit</u>
<u>mo</u>	<u>mool</u>	<u>mon</u>

mool	moo	mom
miol	boo	mon
meen		mal
maan	Man	mit
laan	nem	Min
	lem	

Mon Min, "E Man, mebel te mala mò
nit te mool."

Mon Man, "Moni bè ni mala tilob."

<u>me</u>	<u>mebel</u>	
<u>ma</u>	<u>malab</u>	<u>mala</u>
<u>mi</u>	<u>milot</u>	<u>mili</u>
<u>mo</u>	<u>molob</u>	<u>mono</u>

moni	mala	mebel
mono	malà	melen
mili	mata	mimot
milo	mama	milot
molo	mima	monol

Ni mò nolob te Mina.

Nolob te ni mala ani mimot.

me	ma	mi	mo
Me	Ma	Mi	Mo
mè	mà	mì	mò

lami	malab	Mina	onit
lomi	matal	minà	omin
Tami	nalab	namà	elem

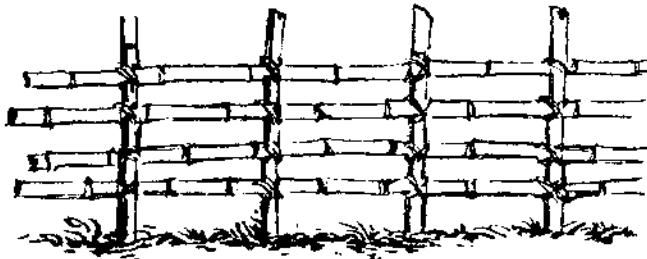
Amo	monit	membel
imò	monol	tamban

Mon Mina, "Ni onit Mà."

"Mneb ke Mà monit," mon Mina.

Là	lì	lo	lè	lò
bi	te	Mi	me	bè
ma	mò	no	bì	mo
to	Na	bà	ni	Tò
ne	be	ta	ne	Bò
ba	ti	bo	Mà	le

labat	lemabat	lenabat
lolò	lemolò	lenolò
lata	lemata	lenata
moni	lemoni	

Lenabat le lami le.

Lenabat le lami mool.

Lolò le mool labat.

bli blila Blina

bla blat blà

bna bnalà

bno bnol

bitil Blina balà blat

bilil blila bnalà bnol

bli bnol blà

benli bennol bli

Mon Blina, "E Mina, ni nitem bè Mà yóm
abien."

Bnalà Mina, monen, "A, alì blat."

mla mlan mlab

mlo mlon mlob

mle mlel mlem

mla mlo mlon mlem

nla nlo nlon nlem

mli mlob miel

molob

malab

Nee mebel ibà Blina.

Ton Blina ibà.

Nlem Blina ibà abì.

mto mton

mta mtaan

mba mbal mbala

mbo mbol

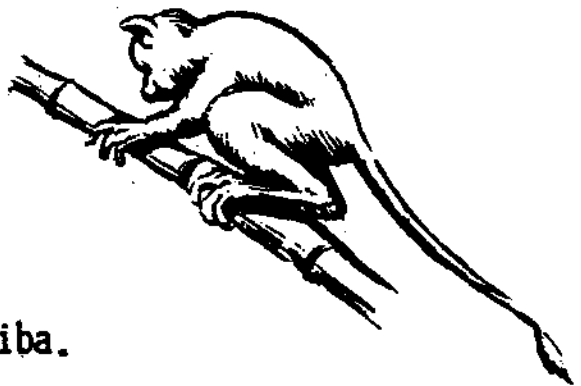
mni mnò

nmò

mlon mbal mbol mni

mton nbal nbol mnò

nto mbala mtaan mto

Mò le nmò bè tniba.

Tilob lan le mò nmò bè tniba.

Ton le mal bè tniba.

Ton le laan mtaan mal.

<u>tma</u>	<u>tmaba</u>	
<u>tmi</u>	<u>tmiba</u>	
<u>tmo</u>	<u>tmool</u>	
<u>tne</u>	<u>tneb</u>	
<u>tna</u>	<u>tnaba</u>	<u>tnana</u>
<u>tni</u>	<u>tniba</u>	<u>tnii</u>
<u>tno</u>	<u>tnool</u>	

tniba	tmool	tneb
tmiba	tnool	mnel
tmaba	tniol	mneb
tnaba	tnii	
		etta
		etlem

Tmiba le Min Ne Mì ne Manib.

Mima mò tniba mon Nib.

Teneb le tmiba le Min ne Mì.

Tmiba le anì là bitil le.

Tmaba le Blina bè tniba le.

Tnaba le le Min, Mì ne Manib.

Mon Mà, "Ó Min, mò te nmò bè tniba."

Mon Min, "A, alì mima tmiba."

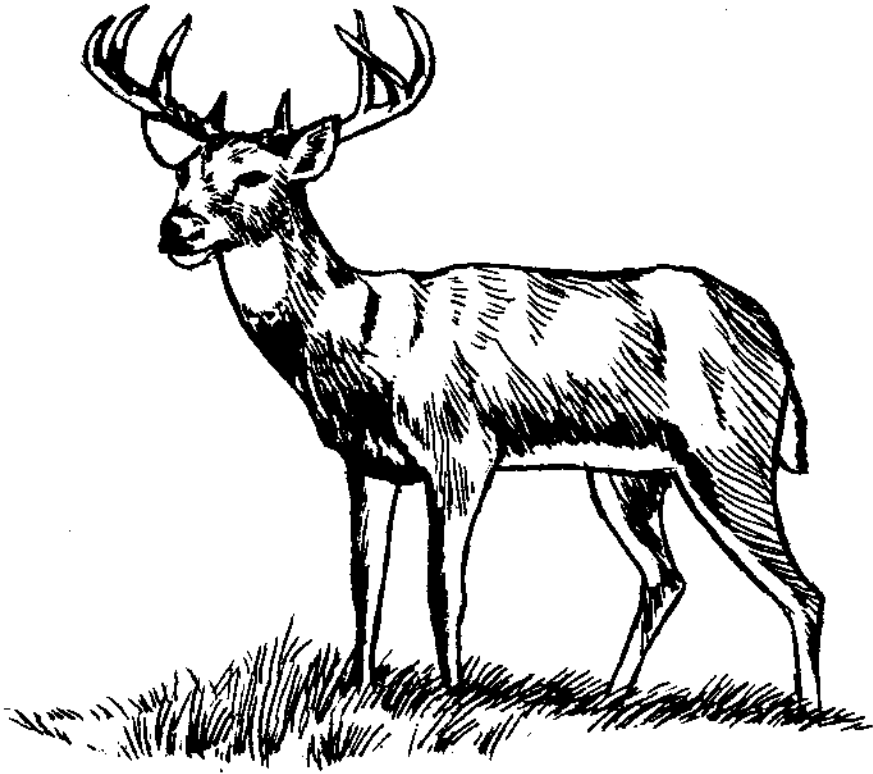
Mon Mà, "Tonem ni bitil ni? Mò te nmò anì là bitil te."

Mon Min, "E, tmiba te ne anì là bitil te."

abal	leban	namà
abalen	lebanem	namaem
abalem	lebanen	namaen
eben	nlem	omin
ebenen	nlemem	ominen
abì	nolob	bnalà
abien	nolobem	bnalaen
abiem	noloben	bnalaem
anì	là	lel
anien	laen	lelen
alì	mò	mà
alii	moi	maen
alie	moe	maem
alien	moen	
	moem	
bitil	mon	mit
bitili	monen	mite
bitile	monem	miti
laan	lolò	tebel
laanen	loloen	tebelem
	loloem	tebelen

Mebel le mala le Nini ne Lita.
Mit le leban.
Mlan le mool ebè tniba.
Mebel le mala.
Ma le mala bè lami.
Tilob mala ton le bè lami.
Nlem le leban mala.

u

U

e ete

a aba

i ili

o olo

u uta

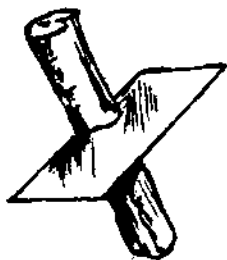
uta	ulal	lu	alu
ubi	ulat	tu	alù
uni	ubat	mu	abu
unu	Umal	Bù	Utù

Mebel le ubi bè lami le Umal.
Ton le ulal mulu bè but lonum.
Mulu bè lan ulal ton le.
Mon Umal, "Nitu ne ni ulal ni."

lu	bu	nu	tu	mu
lù	bù	nù	tù	mù

otun	alum	abù	bul
obun	Alun	amù	Bun
Ulun	alul	alù	tau

batul	lobun	tinu	balu
bulul	limun	milu	nalu
matul	lumun	muta	malù

Mon Lun, "Muta te, Bun."

Mon Bun, "Miti abì mò nlem te."

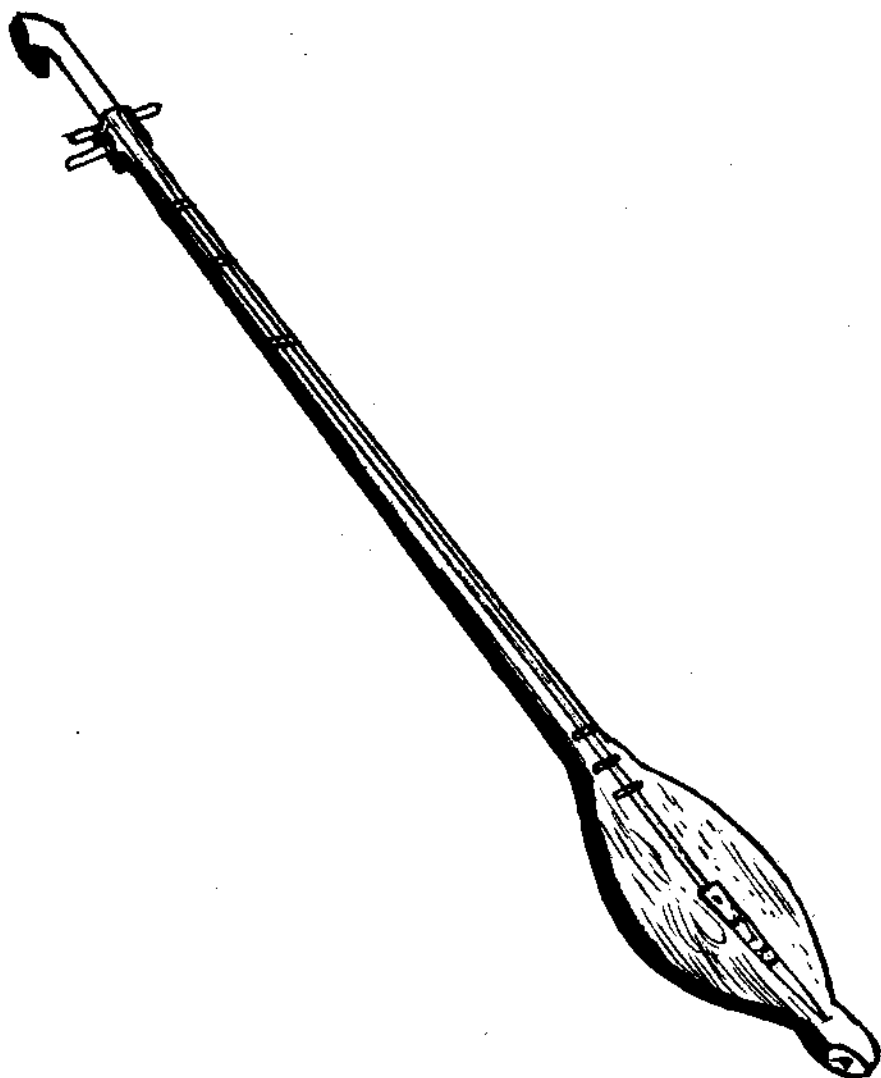
Mon Lun, "Mite ubi mò bnotu te."

<u>bli</u>	<u>blibù</u>	<u>meblibù</u>
<u>bla</u>	<u>blat</u>	<u>blà</u>
<u>blu</u>	<u>blutut</u>	<u>bluhel</u>
<u>btu</u>	<u>btulù</u>	<u>btù</u>

blutut	but	balù	mabù
meblibù	buten	baluen	namù
botu	numa	minum	malu
botù	buni	minumi	malù

tutul	atul	matù
tutulen	atulem	matui
tnutulem	natulen	matue
tnutuju	atulu	natù

Mon Mâ, "6 Lun, naba te numa. Tilob
 mò nulu te ubi. Ne mulu te
 timun bè but botu."

h

H

<u>he</u>	<u>henu</u>
<u>ha</u>	<u>hala</u>
<u>hi</u>	<u>hilu</u>
<u>ho</u>	<u>hotu</u>
<u>hu</u>	<u>huli</u>

hitu	hilol	hatan	ihi
haha	hilon	hulut	ohu
hahù	hohon	hilet	uhu
hanà	hilot	hemen	unu

Mon Mà, "Ni ohuhem, Blahin,"

Mon Blahin, "Hilu blihen nī, Mà?"

Mon Mà. "Omin he, Hin."

hù	he	hì	ho	hà
hi	hò	hè	ha	hu
hitu	tahà	lihol		tahu
tehe	hanà	lehen		tuha
hunu	halì	lihub		tahà
henlù		hentom		hitem
henmù		hentomu		hihol
henlò		hentomen		hutel
	hait		hiit	

Mon Bahal, "Mou hilon ni?"

Mon Tuha Libunen, "Bentølem tihem anì
là hiloni."

Mon Bahal, "Là mbuten bè tihu ni
hilonu ni. Mbut bè hahahu."

<u>hne</u>	<u>hnebel</u>	
<u>hna</u>	<u>hnau</u>	
<u>hni</u>	<u>hnitem</u>	<u>hnilol</u>
<u>hno</u>	<u>hnolo</u>	<u>hnomi</u>
<u>hnu</u>	<u>hnulu</u>	<u>hnulut</u>

hnebel	hnohon	hnù	hnulut
hmebel	hmohon	hnuu	hmulut
hnilol	hnomihen		hnauhen
hmilol	hnolohem		hmauhi
hmilet			
hmatan	hnuu		
	hriuhen		

Mon Blahin mò ke Ham, "Malu te alù Ham,
mò hbalù.

Mon Ham, "A, Alì mayal alù tu."

Mon Blahin, "Kihu hait nalu te mò nit
te mool."

<u>hto</u>	<u>htò</u>	
<u>htu</u>	<u>htuntun</u>	<u>htula</u>
<u>hba</u>	<u>hbalù</u>	<u>hbala</u>
<u>hmo</u>	<u>hmò</u>	

hbala	hembalù	htula
hbalahen	henbalù	hemtula
hbaluen	henbaluen	hentulahen

hto	heblà
hmò	

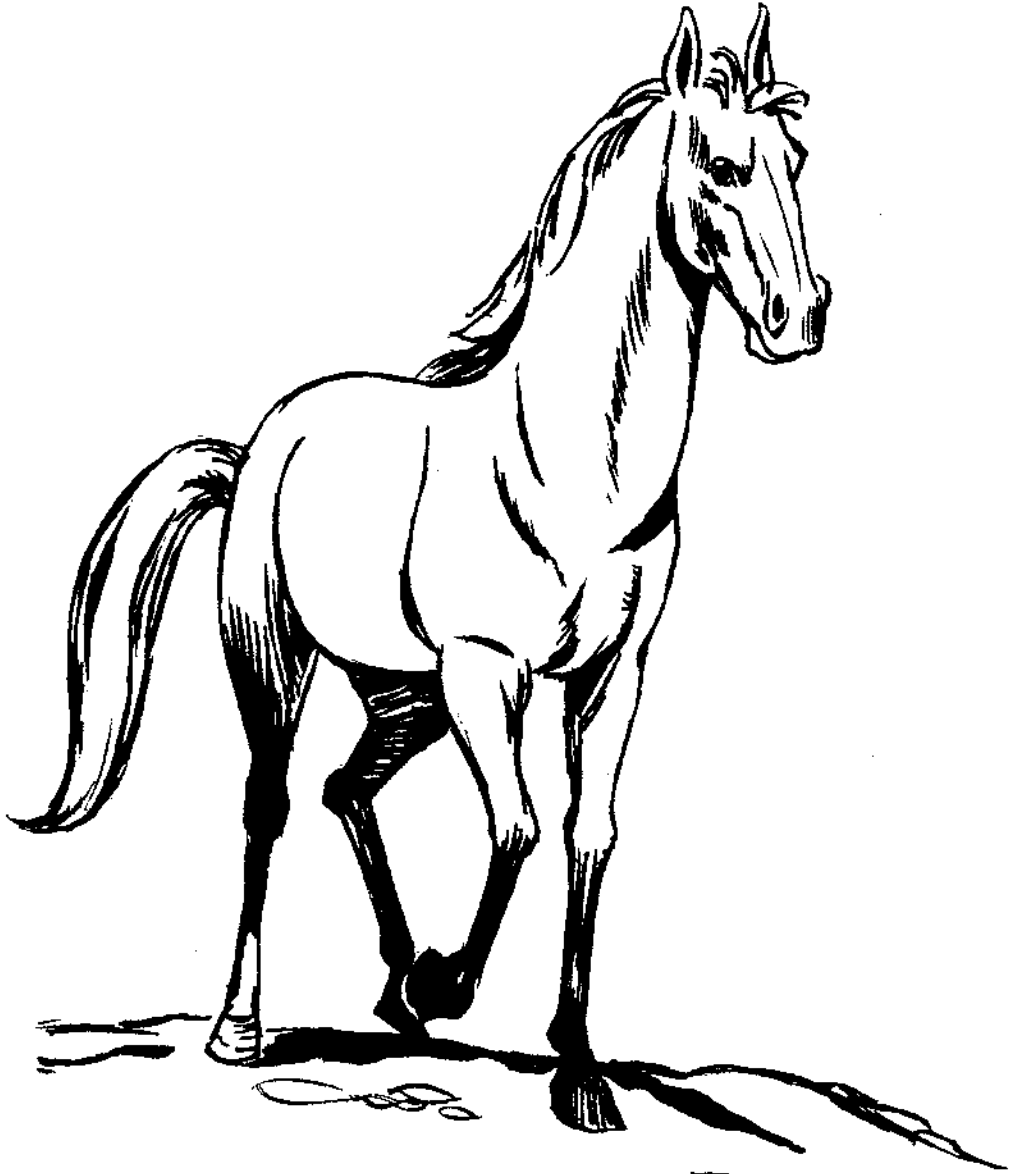
Hnihu nit Mà nii.
 Alì nali Mà niten.
 Monu, Nahú ní, Mà.
 Nahu nit Mà.
 Ton Blahin o ne hlonihe ebè Mà.
 Là likoe.

<u>hlu</u>	<u>hlun</u>	<u>hluna</u>
<u>hla</u>	<u>hlau</u>	<u>hlana</u>
<u>hli</u>	<u>hlilil</u>	<u>hlima</u>
<u>hlo</u>	<u>hloni</u>	<u>hlolò</u>
<u>hle</u>	<u>hlel</u>	<u>hlelen</u>

hlo	hloni	hlilil
hlohem	hlonihi	hlilili
hlau	hemblat	hentahu
hlahen	henblatem	hentahuhu
hatan	hemtahu	tau
hatanu	hemtahuhì	tauhe
hatanem	hemtahuhe	tauhen

Hembaì le hait bè ni le Lahin.
 Hlò hait tilob hbalù le.
 Hitu botù benli Bahal.

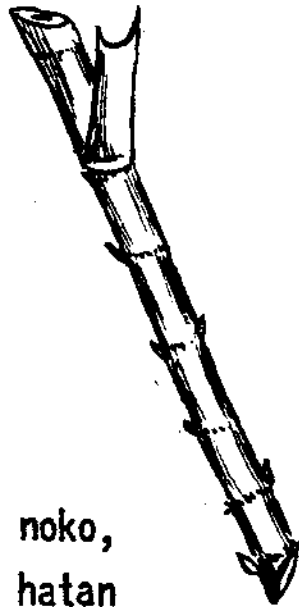
k K

<u>ke</u>	<u>ketel</u>
<u>ka</u>	<u>kalà</u>
<u>ki</u>	<u>kimu</u>
<u>ko</u>	<u>kohù</u>
<u>ku</u>	<u>kuli</u>

ket	kut	kaba	kihu
ken	kun	kama	kohù
kem	kun	kinì	kimu
kok	kul	kahì	koho
kik	kat	kilu	kukù

Kemlo le kem libun.
 Kemlo le talak tniba.
 Kemlo le lem kinì ekimel.
 Ubi ken le kemlo.

kà	ku	kè	ko
ki	kò	kù	ka
kukù	tek	kilil	ehék
kulu	nak	kakim	ukol
kutu	kok	kilok	okol
kulit	kenkel		kenek
kokol	kemnit		kenok
kakal			

Mon Katò, "Mahi kut noko,
 Kanò. Mò noko te hatan
 ken. Kihu noko, noko
 te mò lelen te hatan ken."

kukub	<u>k</u> ukub	<u>k</u> rukub
kama	<u>k</u> mama	<u>k</u> nama
kini	<u>k</u> mini	<u>k</u> nini
koho	<u>k</u> oho	<u>k</u> noho
kebel	<u>k</u> ebel	

kulu	kahî	kmò	knuhom
kmulu	kmahî	kmoem	knalam
kmuluhi	knahî	kmoen	kemnalam

Mon Kalim, "Hatay te kut, Kam. Tolo mima he
kun kulék le Mà. Tolo sidek mohin kun
mon le."

Mon Kam, "Tahu, hatay te ni, laen ken te."

Mon Kalim, "Hbalù te klabu mà mò bli te
halay anî là bitil te."

Tahu se, hbalù le klabu.

ken	<u>k</u> ken	<u>keh</u> ken
lolò	<u>k</u> lolò	<u>keh</u> lolò
tahu	<u>k</u> tahu	<u>keh</u> tahu
lan	<u>k</u> lan	<u>keh</u> lan

kkik	kbuni	kehtahu	mtuk
kbut	kkuli	kehtahuen	ntuk
kebut	kkini	kehloloen	htuk

Mon Kalim, "Mlok te mà. Tolokem o anì knalamu."

Mon Mà, "Nitem ohu, lan te etta. Ton me uhu nù bè but bilà."

Mon Kalim mò ke mà, "Likoe."

Mon Mà, "Béi hlikò. Ou he hnolotu mò onit te. Tilob matahen uhu ni, alì hitem. Mò knukub te.

kem	kme	knu	kni	kle
ken	kne	knu	kmi	kla
kna	klo	kne	kli	kno
kma	klu	ken	klo	kmo
kem	kme	keh	ken	kmu

imak	malak	kulit	tinok
onuk	matak	kebel	tonok
ubek	mokol	kukub	kahun
utek	monok	kukum	litok

talak	mkik	mehek
takul	mken	menek
tolok	nkem	helek
hitok	mkok	hehek

Mon Man, "Ne hulut he onuk tuu, mò lelelu.
Litok Takul hulu tu du."

Mon Kal, "Ne mokol ubi he, mò lelelu hatan
ke Man. Tolo ma litok takul koni."

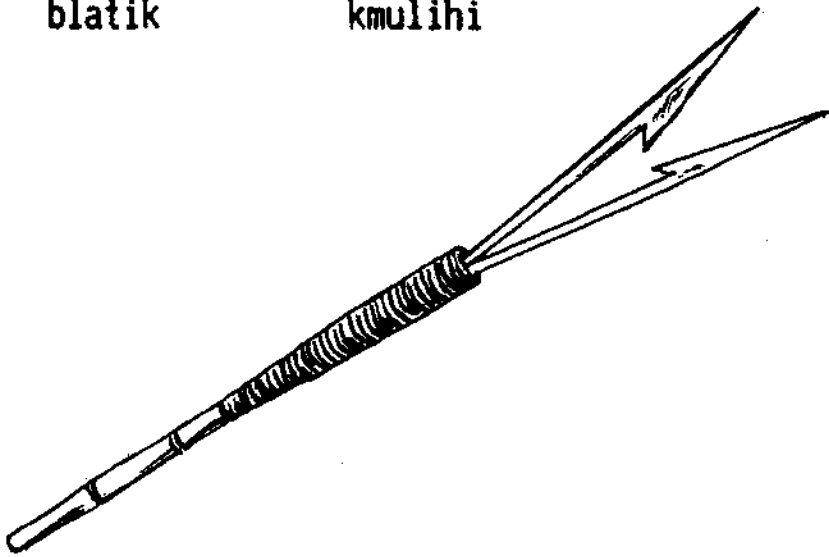
<u>klo</u>	<u>klohok</u>
<u>kla</u>	<u>klamo</u>
<u>kli</u>	<u>klikò</u>
<u>klu</u>	<u>klut</u>
<u>kle</u>	<u>kleb</u>

klet	klolò	klikò
klot	kloloem	klikoen
klan	klut	klamo
klanen	kluonem	kiamohen

Mon Bì, "Ne kenlo kleb he. Nù klò, Bun?"
 Mon Bun, "Tu, nù klohok Mâ."
 Mon Mâ, "Tu, nù klohok ohu hitem."
 "Nahem do, Bun," mon Bì.
 Mon Bun, "A, likoe."
 Mon Bì, "Alì klikoen libun nii."

kuluhen	kehton	kehtahu
kulihen	kehlari	kehtahuhèn
hemken	bak	muluk
henkenem	bakbak	hanák
blotik	kmuli	
blatik	kmulihi	

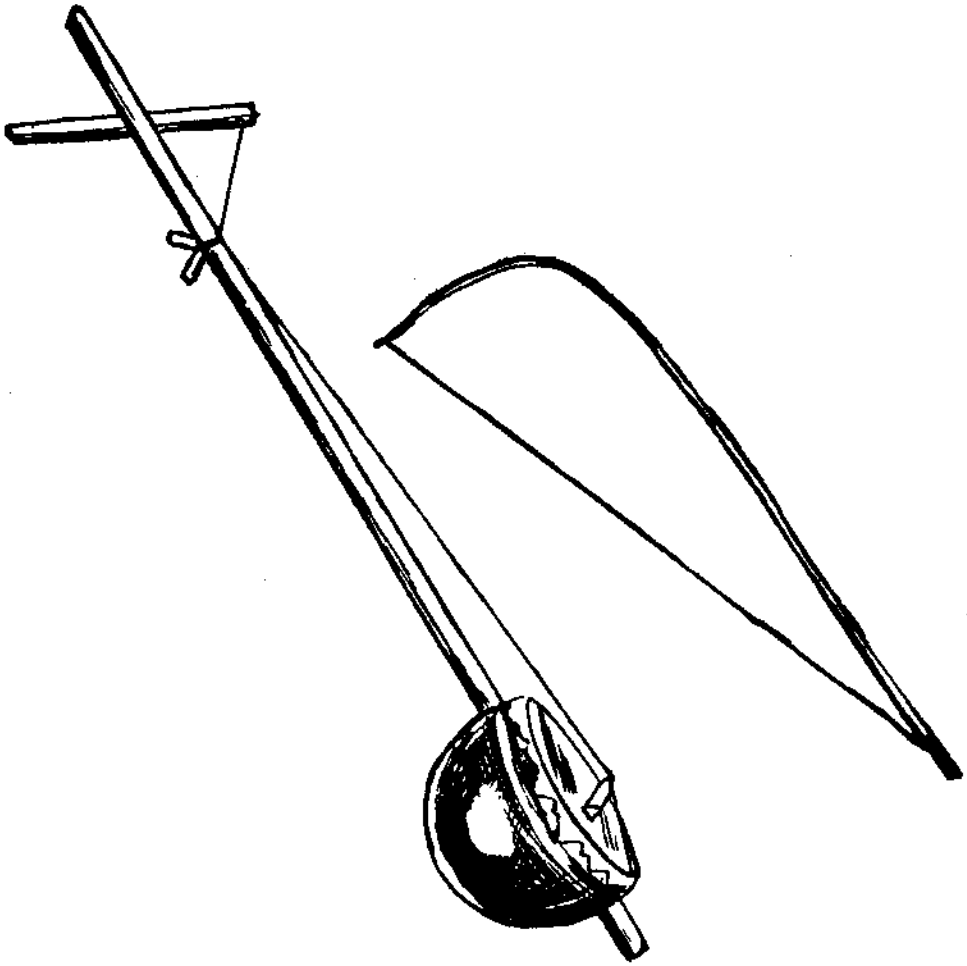

Mon Kam mò ke Bahal, "Ni hanakem."

Mon Bahal, "Midò nim kun hanak Unak.

Alì tilob nim baken. Hnanaku ne onuk
tuu?"

Mon Kam, "Mamà onuk tau ni!"

d D

de

dek

da

dadu

di

dini

do

dolu

du

dumu

dolu

dalum

dilak

dohò

doli

deken

dilan

datù

duti

dohut

dilut

ditu

dulu

delem

dulak

dadu

Mon Dad, "Ne henboo hilol dnaduhu he,
ne mò dilan ne blatik."

Mon Di, "Ne mò dou he bè hilol tum dou
dnadu."

do du dà de dī
 dè da di dō dū

dou	dolil	udi	leed
doun	dalil	uti	duel
	dalul		duil
ibid	Akad	bud	lad
ilud	amad	dol	Dad
eted	adat	del	bed

Dmadu le bè datal le Datù ekimel.
 Tilob lan Adil dmadu. Dolihen he duen.
 Bud dnadu le tlu ni he kun. Tolo bkut dol
 dadu le.

dmu	dmo	dni	dma	tmu
dnu	dno	dmi	dna	tna
dlu	tmo	tmi	dem	dme
dle	tno	tmi	den	dne
dli	dlo	tma	tru	dmo

<u>dle</u>	<u>dlem</u>
<u>dli</u>	<u>dlibun</u>
<u>dlu</u>	<u>dlutom</u>

tdu	hemda	todol	ndù	tduk
tudà	hemdà	tmodol	tdù	mduk
kudà	henda	tmodoli	mdù	hduk

dunuk	dlem	tulad	dlu
dunuken	edlem	tuladen	dluu
dmunuk	etlem	tnuladen	dlumu

Mon Dad, "Henkenem o, Mà Dì."

Mom kmuli Mà Dien, monen, "Laen dù ken bè ni
Tolo me bitil kum."

Mon Dad, "Mò kmò te du du? Bitile dou!"

Mon Mà Dien mò ke Dad, "Ni ken, olohem mken
udì. Mò bud ken me kimel nim dumuhen."

y Y

<u>ye</u>	<u>yem</u>
<u>ya</u>	<u>yak</u>
<u>yi</u>	<u>yihi</u>
<u>yo</u>	<u>yol</u>
<u>yu</u>	<u>Yul</u>

yem	yake	yakù	boyu
yak	yakà	yehen	koyu
yy	yihi	yii	yede
Yul		yaà	yadé
yol			
Yob			

Mon yehen Yada mò du, "Ni Yul, nù bè ni."
 Mon Yada, "Blayem du yóm kukù udî."
 Mon yehenen, "Yake yóm ke Yanun blayu du.
 Hyu yóm kun kukù Yanun."

yí	yu	yi	yà
yè	ya	yo	ye

kuy	haya	abay	nauy
tey	koyu	iluy	mauy
kay	huyù	odoy	kauy
tekuy	hatay	tanay	bayad
boluy	halay	manay	mayuk
bukay	malay	hanay	hayun
kemyik	hyu	kyò	mkay

Mulut le byou le Yanun ne Layun.
 Mulut le byou bè tniba. Mò koho le kun, mu
 le yem byou. Tey hyu koho byou, medel
 kulit kuluhem du, ne là knutuhi du.

<u>dye</u>	<u>Dyen</u>		
<u>dye</u>	<u>Dyim</u>		
<u>dya</u>	<u>dyalemin</u>	<u>medya</u>	
<u>dyo</u>	<u>dyol</u>		

myak	bnayad	myehen	blay
myake	hnatay	kyehen	blayem
myaki	bnentey	hyehen	bemlay
hyak	hlayam	hyu	keblayen

hlayamen

kehlayamem

kehyuhen

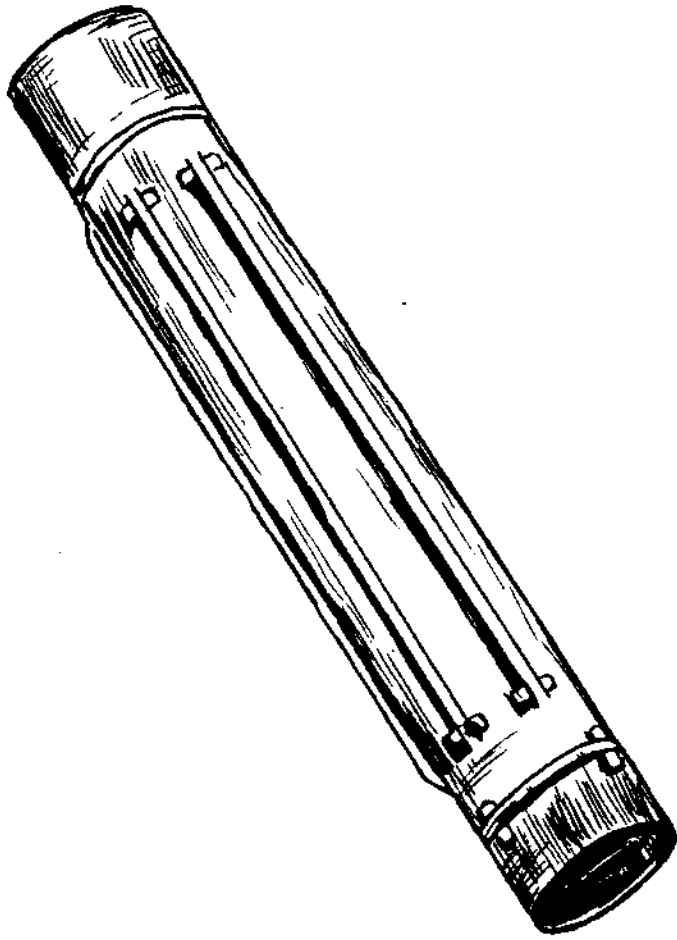
Mon Oboy, "Hatay tekuy ni. Laen dù halay.

Tolo mima he halay bè tniba. Hanà tolo
kmolon."

Mon Hay, "Ne tekuy hol hbala he. Ubi koyu

hlun ken tekuy, ne ubi. Omin ken ke halay.

Kihu ken, ken tonok."

S

S

<u>se</u>	<u>seb</u>
<u>sa</u>	<u>sal</u>
<u>si</u>	<u>sit</u>
<u>so</u>	<u>sol</u>
<u>su</u>	<u>suk</u>

sut	som	sotu	salà
sok	sek	solu	silà
sil	sem	sana	salù
sed	des	sabi	Sudi
nes	kes		

seel	luos
siit	sual

Mon Mina mò ke yehenen, "Mahi kut mò snuk.
 Ke laen dù koyu kimel ni, là kóe mò ken.
 Ne bud laen se dù solok te, abay se btù
 sobuyen."

sì	so	sè	sa	se
su	sà	si	sò	sù

sala	sani	syà	sidek
sulu	saki	syat	seket
sudù	sakù	syaten	Silis

eles	abas	sobuy	sikeb
alas	asal	solok	sakub
usok	asay	subuk	sukub

sulat	sakad	smakub	smudoy
smulat	smakad	smolok	smudù
snulat	smidut	smakù	snobuy

Mon Kasi, "Moen kudà ni ke hnali?"

Mon Tindus se kun, "Tey labi kudà ni.

Hnali lan le semyà du."

Mon Kasi, "Lomihe mosok taken ni koni

bè tuu lem hitok."

Mon Tindus, "Na, na, moen de uu du?"

<u>sle</u>	<u>slebet</u>
<u>sla</u>	<u>slai</u>
<u>sli</u>	<u>slidut</u>
<u>slo</u>	<u>slot</u>
<u>slu</u>	<u>sludoy</u>

slob	sloni	slidut	smamuk
slot	slayuk	slebet	smebet
slos	hlayuk	sludoy	ksulat
basa	memis	mosol	semyà
masà	lekes	mosok	semyà
mius	lanas	misok	senyat

Mon Sil, "Moen seel ni ke sidek?"

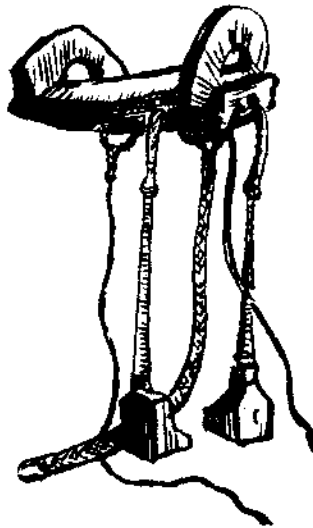
Mon Usal, "Laru mdà du koni, slote.

Tenlesu he nim sidek du. Yake lemoni
kut yem lasak."

Omin le mebel lasak mò tles le yóm seel sidek.

<u>sto</u>	<u>ston</u>	<u>stool</u>
<u>sta</u>	<u>staba</u>	<u>stak</u>
<u>sti</u>	<u>stikom</u>	<u>stikuk</u>
<u>ste</u>	<u>stedek</u>	<u>steem</u>
<u>stu</u>	<u>stud</u>	<u>studà</u>

ston	sekla	senla	demsù
staba	seklot	senlà	hemsù
sti	seblà	senta	teksì
tmakas	sensodò		sentunal
smakay	sensatul		sendatal
snakub	semdakit		semyukuk

Mon Silis, "Sensodò te kem syà nii, Suli."
 Mon Suli se, "Minis he semsodò kul, anì
 suen lu lem sakù."

sbukel	sneb	skuya	steneb
stuled	stem	stolù	stodol
stebel	ston	stondo	stolok

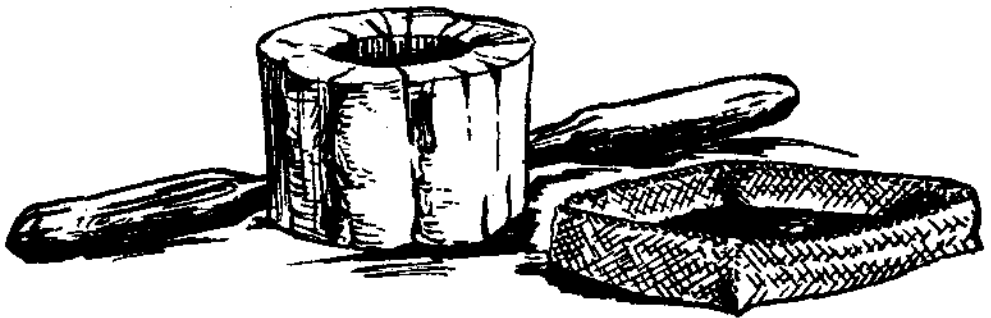
Mon Timud, "Semyukuk te kun, Bun, mon Mà."

Mon Bun, "Ali blat deken. Là hol hyu kkayu du."

Mon Timud, "Yóm dek udî se mò dekem."

Mon Bun, "Olohu mdek udî ne."

Mon Timud, "Ne te hotu se du, anî hyu."

hme	kye	hne	sen	kle
sme	kyo	hnu	sne	slu
sye	kya	hba	sno	hlo
dyu	ske	sku	sdu	sbe
mye	kno	sbo	syu	sni
syà	ska	sba	byu	snu
sni	sem	slo	sto	sla

Mon Sini, "Kenti kuy ne Linda ne Kunsà."

Mon Kunsà, "Mayuk kut dou."

Mon Sini, "Là mayuken lem Bluhel, Kunsà.

Ani tonem éi tu. Tey tilob ton laan
botuhen. Tódô kmesek laan botuhen, hlò
alù ne bonol ne tey kilihen tum Bluhel."

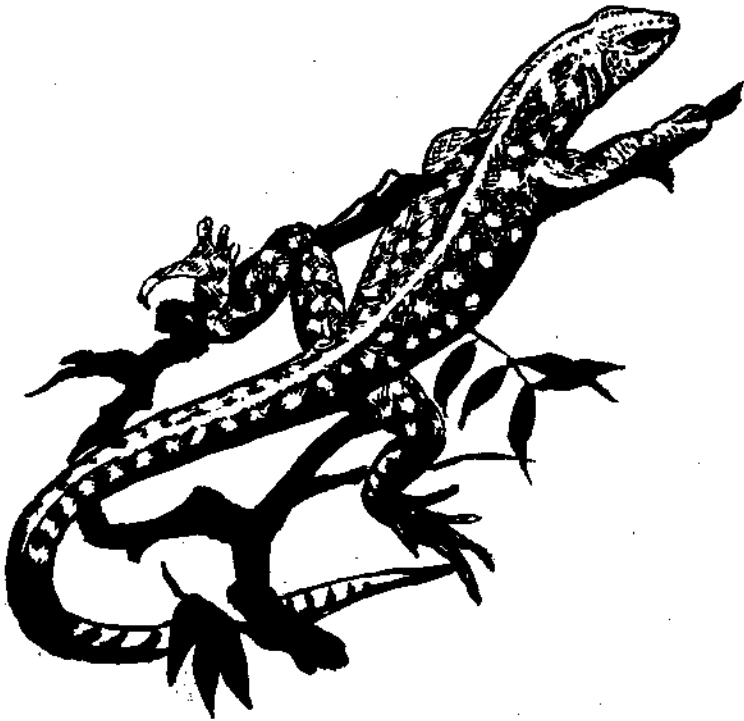
Mon Linda, "Hatan ye o ne ma sol lóbô bè
tuu but lasak ani matay tu kem utón
lemen."

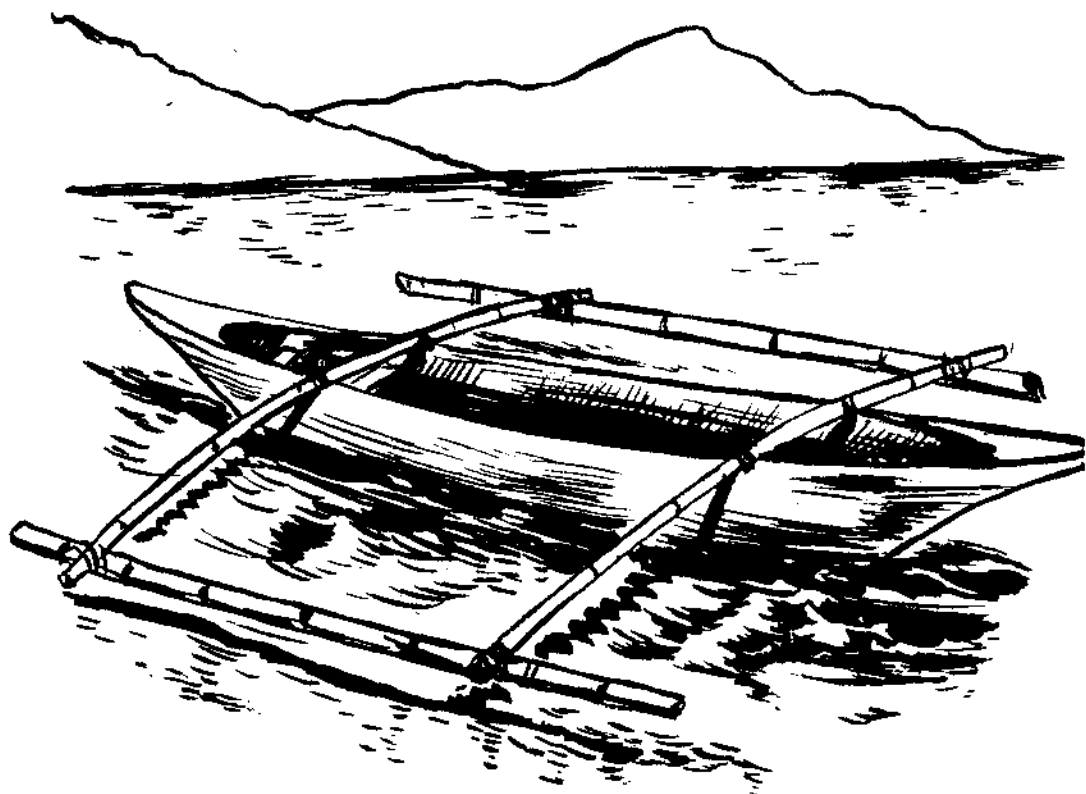
Nee nsol Linda lem linu. Tódô le heblékê
kili mélél ne kili bukay. Des mata le.

Mon kyol mò ke ibid, "Bnetekem ou.
Hol hentilobem metek do."

Tahu se, omin ibid metek ke kyol.
Tey tilob ton kun betek kyol lan ibid metek.
Hol lumun betek tnalak betek ibid ke kyol.

"Tey tilob lan tdoken yóm ibid,"
mon kyol.

ó Ó

<u>e</u>	<u>ete</u>
<u>a</u>	<u>aba</u>
<u>i</u>	<u>ili</u>
<u>o</u>	<u>olo</u>
<u>u</u>	<u>uhu</u>
<u>ó</u>	<u>óló</u>

óló	óhól	hólól	kól
ólól	okóm	lósól	dól
ilot	utón	mósól	són
Óyót	utóm	mosol	som

Són mò Ódót móló tñibó.

Monen, "Yake tñibóhu bolos yóó."

	dó	ló	nó	bó	tó
	mó	hó	só	kó	yó
mólól	kóm	mkó		tulón	
nólól	tók	bkó		bulón	
kólól	dók	ntó		kulón	
tótól	myón	ubón		tólón	
Kólók	msó	utóm		móyón	

Mon Óyót, "Tau du msól bè ní?"

Mon Kólók, "Són sem Mà Ban du."

"Tóe hsól du sotu tók," mon Óyót.

"Là kóen kendel kól he, tolo nee mò blatik
diem koni," mon Kólók.

Mon Dadol, "Nitem etu bè tuónem yóm mósól."

Mon Óyót, "Nô se mósól yó du?"

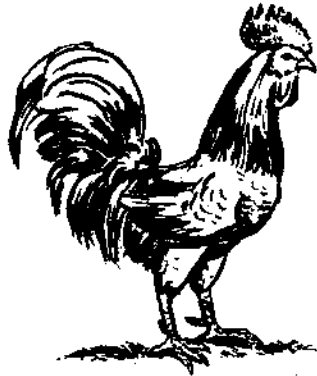
Mon Dadol, "Yô nù te dól."

Mon Óyót, "Tey tilob mósól ni de. Blayem do ne."

Mon Dadol, "Duónen ne. Ke benlihem sotu sakù halay."

Mon Óyót, "Tey btes yó de. Olohen sotu lata btesen nim mósól lumun ni."

Mon Dadol, "A, là blayu du kóm. Tódóí mebel dumu mósól."

nsó

hdó

tuón

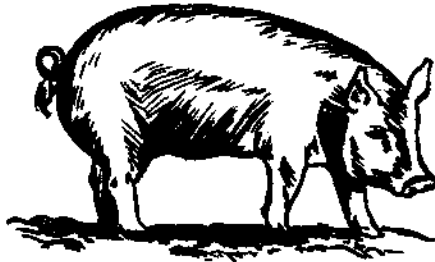
duón

dmóyón

kdóyón

lô	nô	ko	hó	yô
nó	kó	mò	sô	tô
bó	mô	lô	hô	dó
mó	bô	do	dô	tô
kô	yô	sò	só	lo

ôdô	môyô	tôe	kôb
ôyô	nôyô	tôí	sôd
ilô	kôyô	kôen	môb

"Dô là nben bê ni Ódót," mon Ulô.
 Mon Lo, "Là kô bud ton te du bê ni.
 Tolo kôí subô kun bê le tuñnen.
 Tô nee ma sotu sôd."

tukô	litô	lóbô	kóen
butô	dilô	tóbô	kóhen
tódô	hulû	sóyô	ilóen

móyô	blóyôt	óyô
móyói		óyóen

Smudoy Bluntu. Nmoen keshudoy limu ne keshudoy nem. Mon Anduy, "Móyói kô kóm ke solò te?"

Mon Bluntu, "Kóm kóyô."

Mon Anduy, "Nmò te Luk Kulón, ne Luk Ala."

Mon tuón Anduy libun, "Yake Medlun, tey smudoy tau."

Mon Bluntu se, "Abay sem kun, són tu tendo nmoen. Tey hyu keshudoyen, mon le, Medlun."

lô	nô	ko	yô	bô
nó	kó	mò	tó	sô
bó	mô	lô	dó	hô
mó	bô	do	dô	tô
kô	yó	sò	só	lo
sdô	ntó	hsó	dmó	mkó
hdó	msó	kdó	tmó	bkó
mbó	nsó	myó	hyó	mló

tukóen	kóyóen	tádóí	sdóen
litóen	nóyóen	tódóen	mbóí
tibóhen	hulóen	dilóen	nbóen

"Na!" mon Mlô Kulu, "Moen mitô tukô
tdoku ni?"

Mon Lô, "Tedu se tódô du du?"

Mon Mlô Kulu, "Dô lan suk koni lanu myón
bè yóó kheneku yem sdô."

Mon Lô, "Tau du bemlay kóm sdô yó?"

Mon Mlô Kulu, "Sdô blay yehen Loy do."

Mon Ódót mò ke Óyót, "Ni ken tdù Lô kóm
koni."

Mon Óyót se, "Utónen kut du, Ódót, ken ni?"

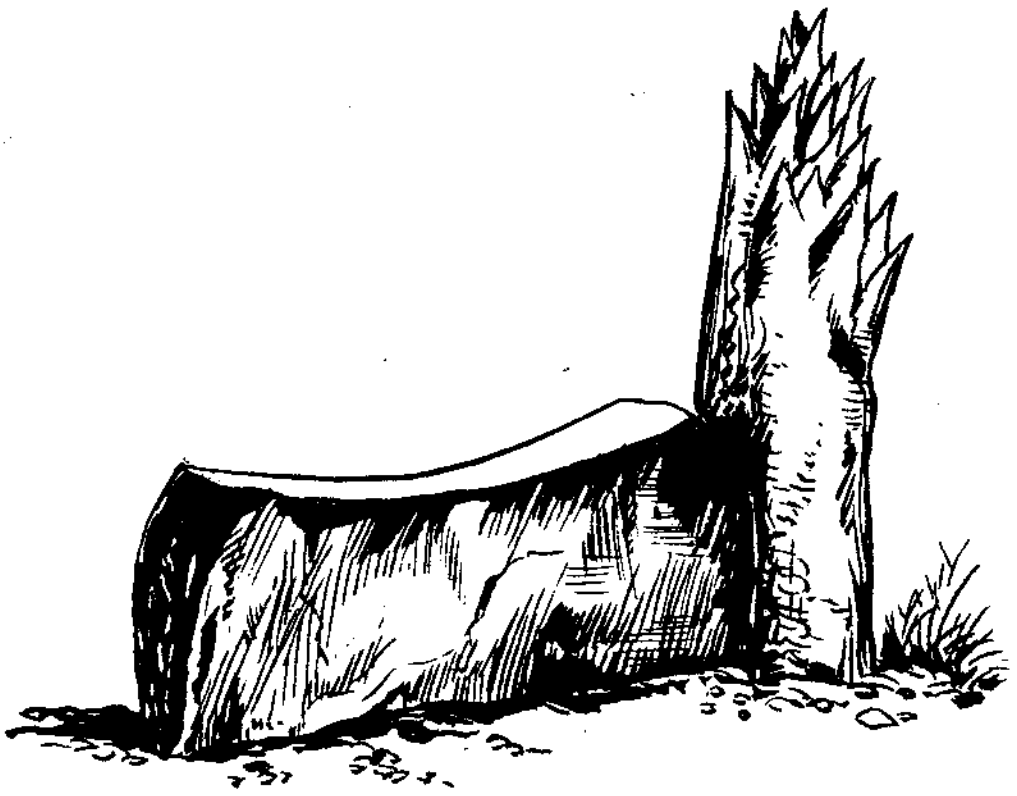
"Laen dù utón," mon Ódót, "Són tum tóbô
sdô henyu Mà."

"É là," mon Óyót, "Moen kut yó du.

Mò kutón te du ken hulô ni?"

"Hulut myó," mon Ódót, "Anien ke là
nutónem du."

Omin Óyót tódô mken du.

é É

<u>e</u>	<u>e</u> te
<u>a</u>	<u>a</u> ba
<u>i</u>	<u>i</u> li
<u>o</u>	<u>o</u> lo
<u>u</u>	<u>u</u> hu
<u>ó</u>	<u>ó</u> ló
<u>é</u>	<u>é</u> hé

éhé	éhék	él	kél
émé	élék	élél	léd
étê	étey	ékét	ét

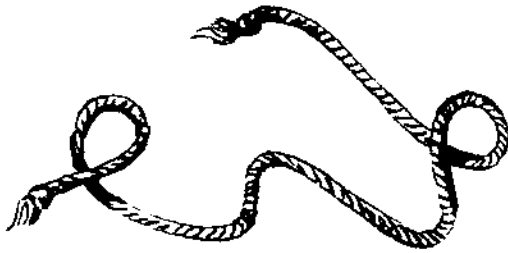
Élél le éhék le Bé.

Lel le élél él.

Mò kmò tó kéhék le du, ke laen dù
 éhék le ne ke laen dù él.

lé	mé	té	ké	dé
bé	né	hé	yé	sé

mélél	léhék	udél
lélél	nélék	ulék
kélék	mélék	ulét
udélen	néléken	élén
uléhen	suléken	éléli

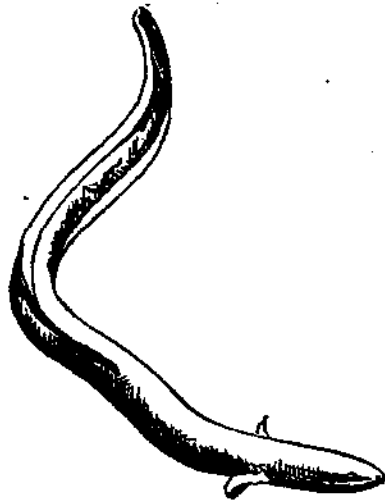

"Muléke ne dou," mon Kabék.

"Yéy," mon Bé, "Là kô kendel hulék téméem
kóm he kun."

Mon Kabék, "Bnede dou. Laen dù nmou bè ni."

Mon Bé, "Leleni tmébéd do dé."

Mon Budal, "Dmulé te dé, Mà Dì. Tey hmait
Lemyan kmoen ni. Són hait alì utónen, ne
kili, ne bikol, ne btulù."

Mon Mà Dien, "Là semkoten dulé kun yó dum
bikol. Elesi mò kut bnotu sen mò ken te
ditu lem él. Tdu se tó utón te du?"

Mon Budal, "Kihu se, luté."

Omin le dmulé.

Mon Mà Dien, "É, tahu mutón él ni. Tey
haiten."

Mon Budal, "Béi alì mudél dé, Mà Dì."

déke	tébéd	dulék	sukéy
dulé	lébéd	mulék	mékét
mulé	kélék	sulék	mulék
mkél	hdék	béhu	nuléhen
skél	sket	béhem	huléken

Mon Bé, "E Bét, mkéli laan kun, mon Kabék
koni."

Mon Bét se, "É là, tolohe lala dou. Mélék
mò du ni dou nmò ni, là tleken mkél."

Mon Béhen, "Tdu se nmoem yó du?"

Mon Bét, "Tmébéde."

lê	mé	le	lé	bê
bé	yê	bè	né	hê
sê	dê	me	sé	dé
hé	té	de	nê	tê
mê	yé	he	te	ye

bélê	kbê	kenbê	bée
témê	kdê	hemnê	béi
démê	ksê	hentê	béem

"Éhé kun," mon Témê, "Ne na éhék."

Mon Bé, "Tau du bemlay du kóm éhék yó?"

Mon Témê, "Éhék benlihu sotu tnalak bè Kabék.

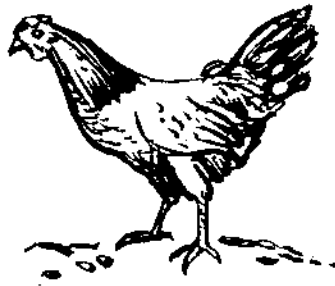
Éhék tau bè Sbù. Tehe nit le gu bè mohin.

Tehe éhék tau dini snéen."

tmé	hlé	snó	hlé
tné	blé	bsé	mkél
bné	slé	msé	skél

tnétê	hlékê	béléen	leték
tnétéen	hlékéen	téméen	sélét

yê	kdê	kbê
yéem	kdéen	kbéen

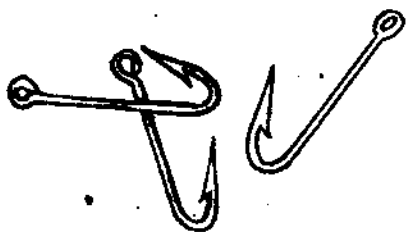

Mon Bét, "Na, tnétê ye sen bolos yó."

Mon Téméen, "Ou dé tmétê du. Htétê ye ke

Mén sotu onuk bkó tébédu."

Mon Mén, "A, tnétê ye kut ne,"

Mon Mén, "Tmété te hait dé Mà Dî?"

Mon Mà Dien, "Mlelem he dé! Ne te hol bud
dmulé."

Mon Mén, "Tmakase dou dmulé. Des sléhéhu."

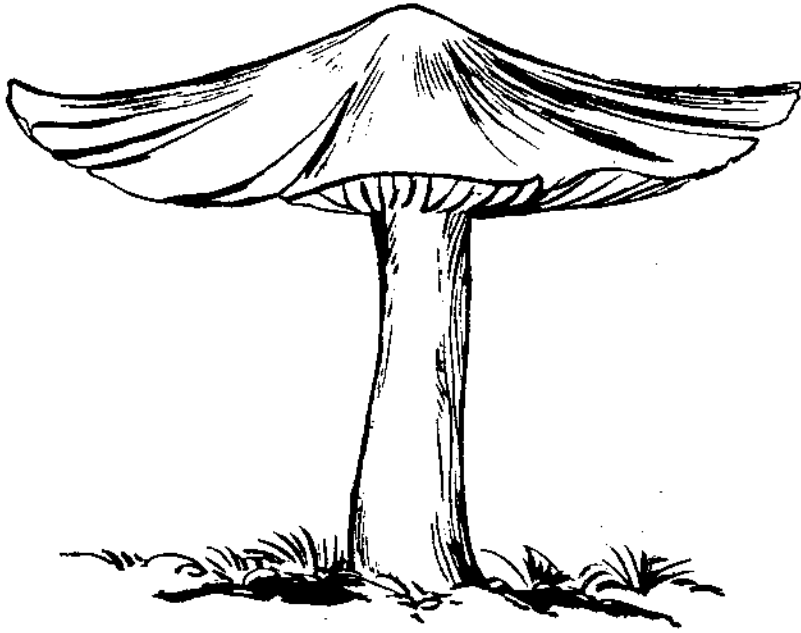
Mon Mà Dien, "Leleni mken sen."

"Na!! mon Mén, "Bali luté nii. Kmò te du du?"

Mon Mà Dien, "Tek udì se sdô hnóu bè yó koni.
Tek hitu hélé."

Mon Mén, "Olohu ma limu hélé ne do, Mà Dì."

Mon Mà Dien, "Tódói ma dé. Hlala tau yóó!"

g G

<u>qe</u>	<u>qegna</u>
<u>qa</u>	<u>qamà</u>
<u>qi</u>	<u>qida</u>
<u>qo</u>	<u>qoyu</u>
<u>qu</u>	<u>gónò</u>
<u>qó</u>	<u>góló</u>
<u>qé</u>	<u>qélék</u>

gotu	giba	géhél	gius
guta	Gadu	gélék	geeb
gónò	gili	gilad	geblà
gulù	galà	gólóm	qegna
gótó	golò	gélén	gastu

Mon Mà Gót, "Alì mneded nim lan ebè gónò le Gadu. Là hole gembek mneded dou."

Mon Yê Ganay, "Hekgisi dé. Tolo mayuk he duen gónò le Gadu."

ge	gi	ga	gù	gì
gò	gó	gu	gà	gé
gê	go	gô	gè	Gó

seg	heg	hgé	gse
sgé	meg	keg	gbe
gta	glo	gli	gnó
gem	Gna	gló	gne
gen	glé	gla	gme

guma	ogot	ugu	igam
gónó	agit	igò	ugúd
eginu	igad	ogu	egel

géhél	gónóen	lugihi	gigad
géhék	gónóhen	logihem	ganag

Mon Gà, "Tehe gel tolok Mà do hanà kegenu udî.

Mon Mà mò do, 'Géhéli, Gà, nénég te iluy
ne dilan. Toloku uu mò dilan ne iluy, mò
gel nmoem ke là buden nò du matahu.'"

<u>gla</u>	<u>qlayam</u>	
<u>glo</u>	<u>glok</u>	<u>qlolò</u>
<u>qli</u>	<u>qlileb</u>	<u>qlinà</u>
<u>qló</u>	<u>qlólób</u>	
<u>qlé</u>	<u>qléd</u>	

megdóyón	gentì	semgalak
mesgólól	gentien	semgéhék
tógó	tmógóhi	tógóhen

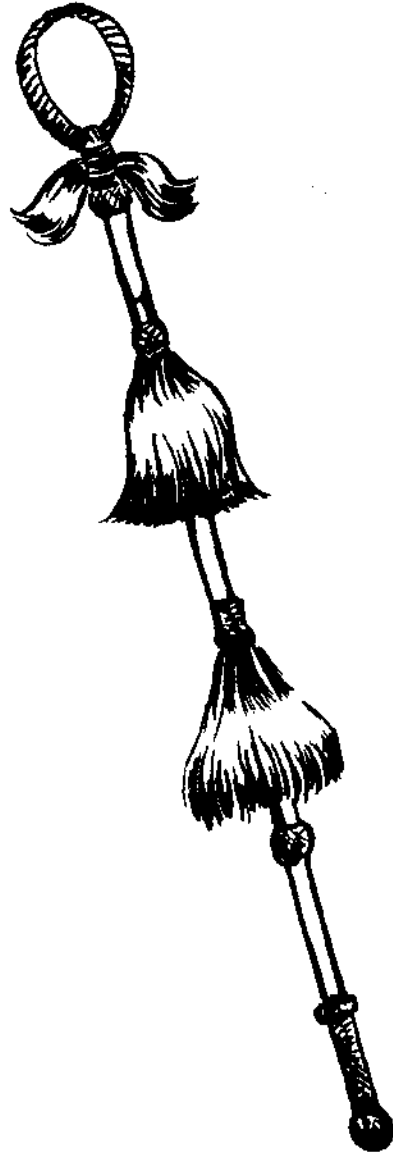
Mon Mà Gudal, "Tey klayuk gónóhu gentì du
eginu sdò ni."

Mon Gudal, "Tdu tum tabahem do ginu, Mà?"

Mon Maen se, "Tò hbóu kóm du gi!"

"Ê," mon Gudal, "Blat gi!"

Mon Maen, "Dê monen tau ni gónóhen là hol bud
hyu kegtiu se, alì uu gel tmiked du. Monem
dé, 'Sodou du leblaben he.'"

f

F

<u>fe</u>	<u>fes</u>
<u>fa</u>	<u>fak</u>
<u>fi</u>	<u>filak</u>
<u>fo</u>	<u>fol</u>
<u>fu</u>	<u>fun</u>
<u>fó</u>	<u>fól</u>
<u>fé</u>	<u>fék</u>

fan	fét	ofi	fatu
fóg	fuy	ofo	fala
fen	fat	ufu	safi
fas	Fay	éfê	Fili

Tey dê fak nõ laan fol Ufi. Gel le
 hegfan ke kifu. Sotu kifu sfolò fak kenfò
 le fóg Ufi.

fe	fè	fù	fì	fà
fò	fó	fé	fê	fô
fo	Fi	fu	fa	fe
kfo	hfi	tfu	tfa	hef
sfo	sfi	sfu	sfa	sef
sfó	fle	flé	sfe	sfi
hfa	kfi	mfé	nfu	mfó
kfa	gfa	fna	mfu	mef
kfu	gfà	dfé	fna	fló

efet	ufas	afus	gefet
éfél	unaf	afil	gafit
dfél	ofol	afid	mifal
fandì	kofi	teef	tfayà
fundù	héfê	mouf	tfusù

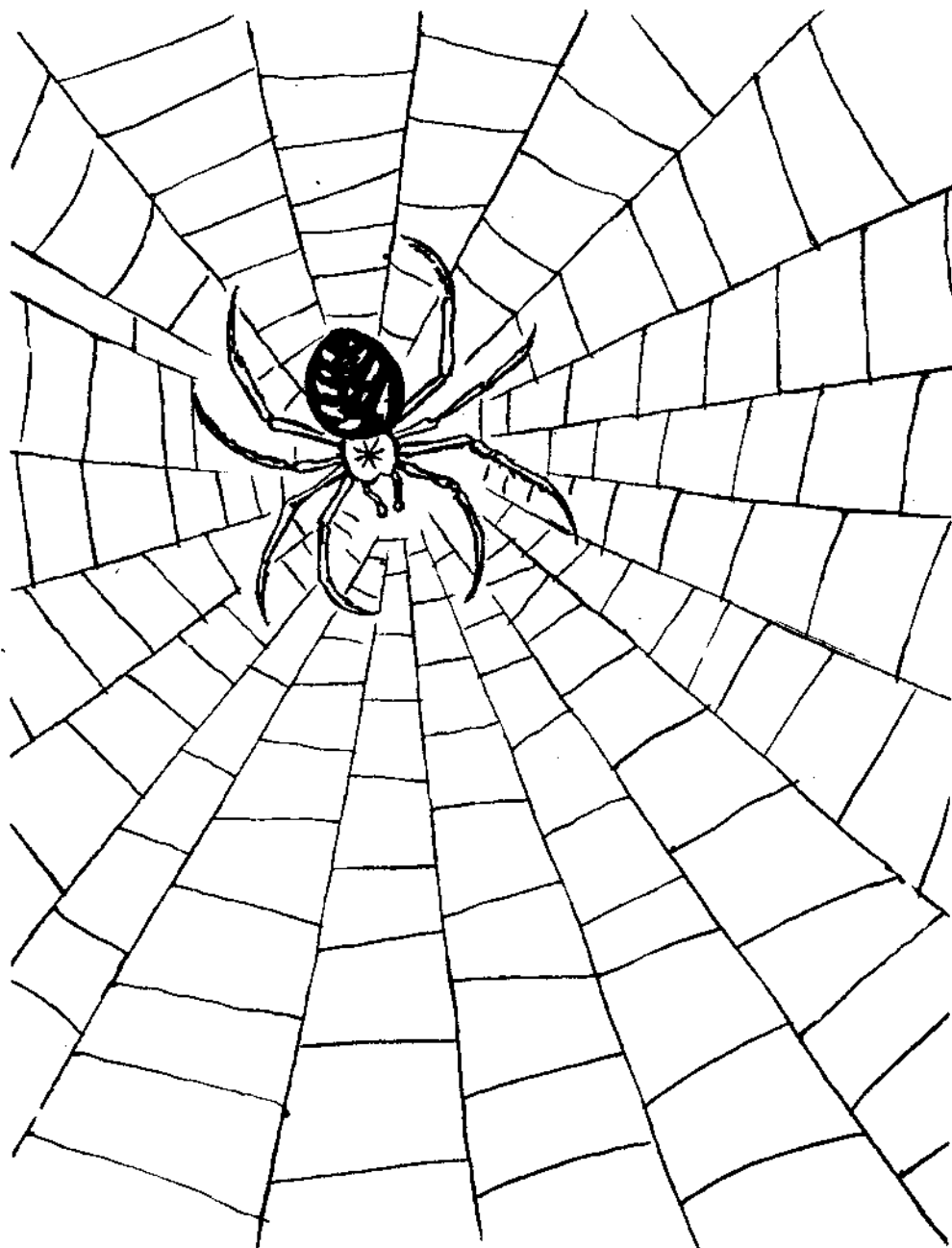
Tey tilob fandì nù bè Fókót. Fat safì
 kun btesen fandì tu. Tò benli féen filak kun.
 Okóm là mbyben filak yóm funen.

<u>sfe</u>	<u>sfek</u>	
<u>sfa</u>	<u>sfatay</u>	<u>sfak</u>
<u>sfi</u>	<u>sfili</u>	
<u>sfo</u>	<u>sfolò</u>	<u>sfohon</u>
<u>sfu</u>	<u>sfuhen</u>	
<u>sfé</u>	<u>sfék</u>	
<u>sfó</u>	<u>sfólól</u>	

Mon Demfa, "Móyô ye kô, Yê Udî, ke bude mit
tfayà edini?"

Mon Yê Udî, "Kilón de?"

Mon Demfa, "Fat ni he, Yê Udî. Ke gefete ditu,
gnahe mebel tfayà. Ominu ma afus mò nitu
efatu bè le fóg, mò labat safien kun. Filak
kun blay le fóg dou bè yóm afus."

w

W

<u>w</u> e	<u>w</u> ek
<u>w</u> a	<u>w</u> ak
<u>w</u> i	<u>w</u> is
<u>w</u> o	<u>w</u> og
<u>w</u> u	to <u>w</u> u
<u>w</u> ó	<u>w</u> ós
<u>w</u> é	lew <u>é</u> k

wen	wóyóy	iwas	nawa
wes	wóyón	ewed	lawa
wak	mógów	awam	lówó
wis	léwés	siwed	siwi

"Tey mewel libun tu, libun lemwót bè Sbù,"
 mon Wólót. "Yake hol wen wahu nes béléen.
 Tu do nówô tum kómô hnitem ne tum hmulô."

wa	wè	wi	wò	wà
we	wô	wé	wu	wì
wó	wu	wê	wo	wó
swì	mwa	bwa	wyò	kwa
twi	nwa	two	twó	Dwa
kwe	dwe	hwa	gwa	gwi
kwé	swe	swa	gwó	gwu
swè				

kdaw	kemdaw	lemwék	Walan
hdaw	hendaw	lemwók	mowil
nwit	sendaw	lemwót	kóyów

Mon Tewed, "Hemdaw tekuy halay kendaw ni mò hwit tekuy ke Wólót. Wen ween kun bud hemwit fandî edini. Ke là lemwók mohin, hyu kógów le. Benwu gónóhen ali nŕ iwas tum kul berwu le Wólót. Boluy tum berwu tu Balut. Hitem iwasen."

Tehe ketbó Hólón kun, tey él te tonok
ne tey ofi. Kdê bulul gotu lemneb ne kem
koyu gotu mlób. Laen dù tau. Gotu le
matay bè ofi Hólón.

Tek són Temgifit, yem bulul là guta
él du ne là se guta ofi du. Mon le gel lemnok
eta kun yem bulul yó gónóhen là gel gmuta ete
tfusuen yem ofi ne él.

Yó gónó le moluy du Temgifit, abay se
olohen tehe gifit bè buten yem ofi ne él,
tehe ketbó Hólón.

<u>twi</u>	<u>twil</u>	
<u>twó</u>	<u>twól</u>	
<u>bwa</u>	<u>bwak</u>	semb <u>wak</u>
<u>two</u>	<u>twoli</u>	<u>twogu</u>
<u>dwa</u>	<u>Dwata</u>	
<u>kwa</u>	<u>kwanan</u>	
<u>kwe</u>	<u>kwen</u>	
<u>kwé</u>	<u>Kwél</u>	

klowil	twoli <u>hu</u>	sekle <u>wet</u>
klowilem	twogu <u>hen</u>	setwo <u>li</u>

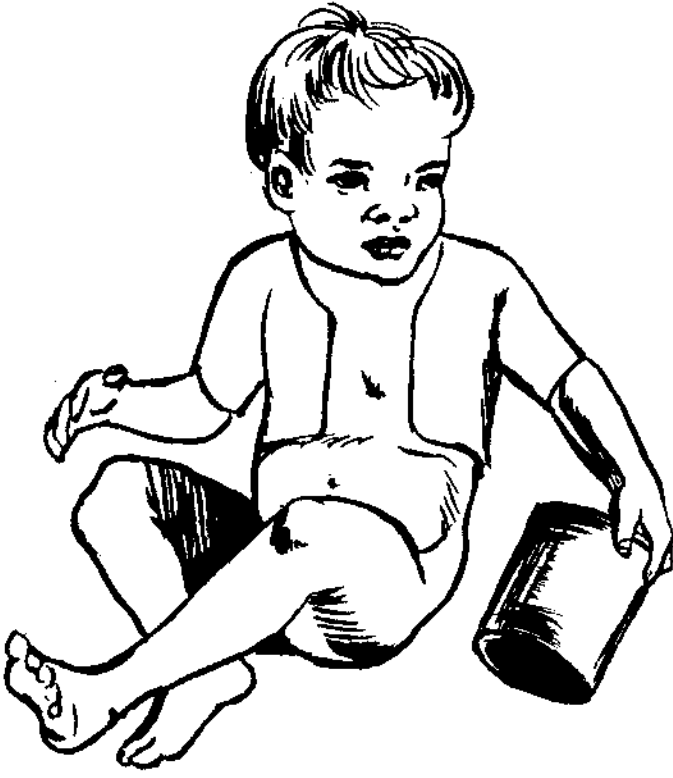
"Waà, kamaen halay hendaw ni. Gotu knikis onuk."

"Wyò," mon Wê libun, "Bud lenbut Walan myó."

Mon Mà se kun, " , élél alî nudél, wen he yó dù halay. Hulut wak nù bwak. Nuta le wogem ke haya."

nawa	wek	wê	mógówi
gawì	weken	wéen	nógówen
nawahen	wenen	weem	nógówu
nawahu	ówók	mowile	kwanan
lawahen	ówóken	mowili	kwananen
lówóhem	ówókem	lemowili	kwenen

Mon Sól bè gónò mnagì, "Ó, lai Sutik,
 wen sowu hnatay me bè gónò ekuloy. Ou
 tmibó du. Tey me wen mken du. Són wog
 Mà Wil là nuen bè tu ne Wè Walan."

ng Ng

<u>nge</u>	<u>nged</u>
<u>nqa</u>	<u>ngali</u>
<u>nqi</u>	<u>ngihi</u>
<u>nqo</u>	<u>ngom</u>
<u>nqu</u>	<u>nguun</u>
<u>ngó</u>	<u>ngólón</u>
<u>ngé</u>	<u>ungé</u>

ngà	nguun	ngunte	ungé
ngali	ngihi	ngalà	unged
Ngà Bun		Séng	seng

Mon Séng mò ke yéén, "Ngunte kà hulungen mò tloyong kudà tum Mà."

Mon Yéén se, "Béem mon dé tloyong kudà."

Mon Séng se, "O, yó kô boluyen sengkaling?"

ngu	nge	ngè	ngù	ngê
nga	ngà	ngó	ngô	ngo
ngì	ngò	ngé	ngi	ngó
ung	ang	ong	eng	óng
éng	ing	tnga	tnge	tngó
tngo	hnga	mngo	mnga	tngà

ilung	efeng	angat	utóng
iwóng	ubang	Ungut	ówóng
ngaw	ngel	ngelem	ngang
ngeb	ngem	ngólón	mngà
ngis	Ngot	ngihan	tnga

"Ó tuha logi," mon Bé Yê Bò. "Olò nem e nmò he angat tum ngà halay koti tuu. Tey siten. Hbongem ke wen angat rmoem, anì là btang yó kem ngà mangat. Gel hrungem kul le Sanang ne Bedung."

Angkuy	bang	seng	Séng
badung	bong	deng	kóng
mékéng	beng	ying	Ting

mungoy	tólóng	minggel	tnón
mungol	tóbóng	ganggà	tnel
nungel	bótóng	Singguk	byung

Hanà tolo minal mwas kebtik témê.
 Tenngelen gónóhen deng nù blotik halay.
 "Ê," mon Témê, "Moen alì klet udofen blotik
 tu?"

Mon Sulim, "Moen tu, Mà, ke alì hulô
 ne ke alì klet udofen?"

Mon Témê se, "Angat mnóng kdaw tu
 gónóhen alì klet udofen tu, ne angat tey bong
 halay ke tenblaem ehekem du."

bulung	song	kéng	botong
buling	sung	feng	móyóng
stóbóng	blóng	temngel	tnóbóng
stólóng	blangul	tenngel	tmóbóng
hnungol	henkéng		
hnungolem	henkéngen		

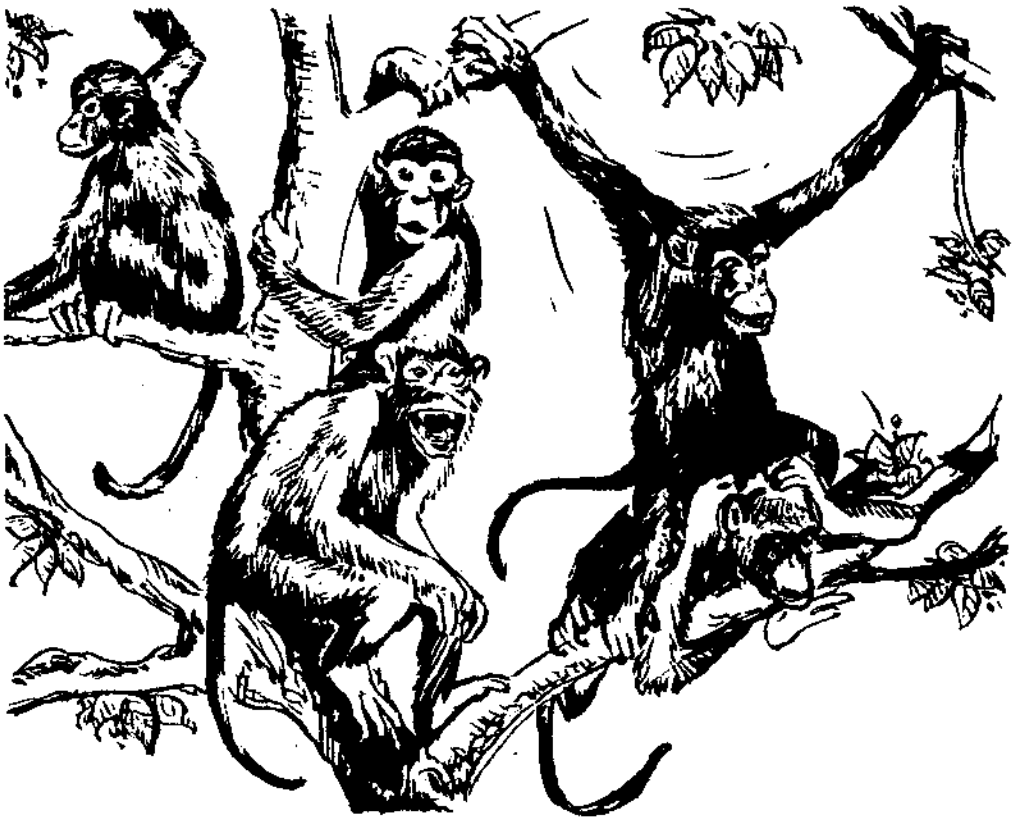

Mon Ngà Ying, "Ke sut bè ni Ungé Hitem, béem tulón ou."

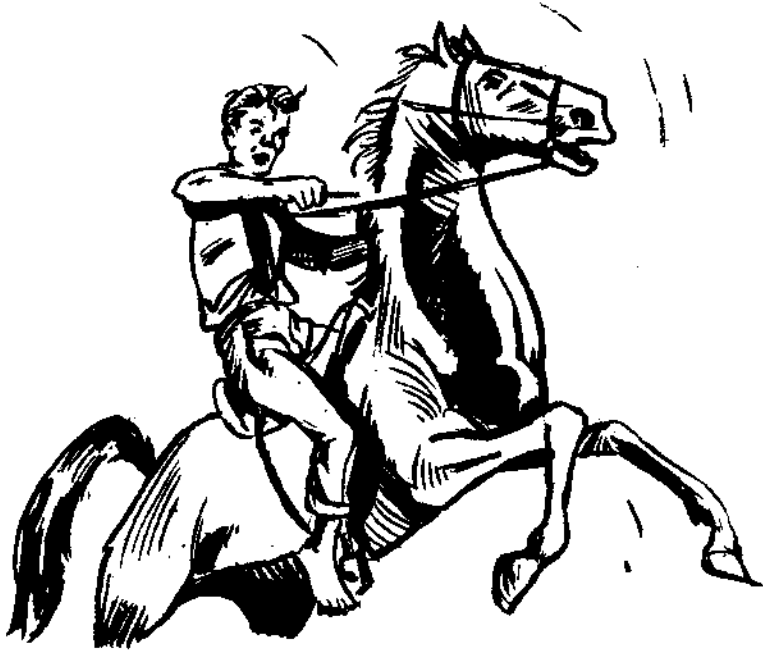
Ne sut Ungé Hitem, monen, "Nô kni kô Wè Yaw?"

Mon Lifit se, "Là, là nœn kni."

Omin Ungé Hitem hlós ne tódô kfotut. Gnómen uni kukù kmemes du ne matay Ungé Hitem.

Wen kem ngà iwas kun, limu le nô te
hanga koyu. Mon yóm sotu, "Wen dou ton."
Bud mon yóm sotu, "Tau mit snafang." Mon yem
sotu, "Mlóy tekuy dé." Mon yóm sotu, "Là
kóe likò dou." Mon yóm glimu le, "Olo tekuy
hebnos dé." Nee btù snafang. Omin le yó
he gotu mlóy, limu le.

Ngà Hulô, yóm kudà laen hol mlos smakay
du. Tek sôn funen. Ke gel mton sbong tódô
hentoen. Ke mton henneged tódô henlóyen.
Ke hlafang le luduk le kakangen. Ke hegiduem
olohem hekteng du udî, ne ke hlóy kteng
kakangen.

Ke kifu sal tmaba sok là géhél henkenem
du.

Sotu tau geta bè Bongu mubug mdóm du.
Bayà funen du lanen myak. Niten snakayen
lemwót bè gunô.

Tikóng kól bè lan btang yóm tau geta yó.
Hlós là dog bud snakayen du. Tódô nalaken
yem keteden du bè gónô. Là bud snakayen du.
Lan Ngà Hulô mit du mlóy.

Són moen kmuli du yem dumuhen, monen,
"Sundu yó muhen kudà, són mò nalak. Yó
muhen snakay."

Ngà Hulô, laen dù tólóng tau gemyón du.
Són yóm kun dumu deng seknalam. Kudà
tólóng legidù lemneken, tólóng se legidù
lembangen.